

[SEYFART, Johann Friedrich ml. (1727-1786)]

J[ohann]. F[riedrich]. S[eifart]. [|| Erster Theil || der] || **Gefchichte** || des || im 1756 und 1757ten Jahre in Deutchland || und deffen angränzenden Ländern || geführten || **Krieges**, || in welcher nicht allein alle merkwürdige || **Kriegs-Begebenheiten** || mit unpartheiifcher Feder beschrieben, und durch || beygefügte richtige Abriffe aller Belagerungen, || Schlachten zc. erläutert, || fondern auch von den || **vornehmften Generals** || und andern || in diefem Kriege bekantgewordenen Perfonen || die || **Lebens** || und andere || merkwürdige || Umftände || angeführt werden. || *[dvojitá jednoduchá linka s tiskařskými ozdůbkami na obou koncích]* || Frankfurt und Leipzig 1759.

[1. díl]. – [2. vydání]. – [Augšburk] : [Jakob Andreas Friedrich ml.], 1759 (Frankfurt nad Mohanem ; Lipsko : s. b. n., 1759 [Velikonoční trh = duben]). – [6] l., 248 s. + 1 příl. větš. formátu + 4 (+1+) 6-17 (+1) mědiryt. příl. větš. formátu - def. =)(⁴,):():², A⁴-Z⁴, Aa⁴-Hh⁴ + 1 příl. větš. formátu + 4 (+1+) 6-17 (+1) mědiryt. příl. větš. formátu - def. ; il. ; 4° ; 21 x 18 cm : 20 x 17 cm

Poznámka: List l. [6]b =):():2b na začátku knihy a strany (26), (28) a (168) nepotištěny. – 1. vydání prvního dílu vyšlo v roce 1758 (VD18 9036161X) zcela anonymizováno a nepodepsanou předmluvou, všechny ostatní svazky mají v názvech i v podpisech předmluv iniciály „J. F. S.“, namísto nichž je v posledním šestém dílu z roku 1765 (VD18 90360729) uvedeno již plné jméno autorovo, k autorství dále srov. Hozlmann – Bohatta, *Anonymen-Lexikon* 2., s. 196, č. 6.593 a s. 206, č. 6.927, dále srov. Meusel 13., s. 137, VD18 11370939 a BCBT02088. – K impressu srov. předmluvu k šestému dílu na listu [2]b =)(2b, kde je uveden jak nakladatel a místo vydání 1. vydání prvního dílu (firma Adam Jonathan Felsecker v Norimberku), tak nakladatel a autor mědirytinových příloh v jedné osobě veškerých dílů následujících (Jakob Andreas Friedrich ml. v Augšburku, o něm již předmluva k třetí části čtvrtého dílu, l. [2]b)

Typografický popis: Německý text gotikou (frakturou, některá jednotlivá slova v textu i v poznámkách pod čarou švabachem), latinská a jiná cizojazyčná slova antikvou a italikou, signatury archů s arabskými číslicemi, stránkové kustody, arabská paginace uprostřed horních okrajů stran, živá záhlaví jen na rubu prvního a líci druhého listu obsahu („Inhalt“, l. [5]b =):():5b, l. [6]a =):():) tištěné poznámky pod čarou, text členěn paragrafy § 1.-73., typografická verzála v dřevořezovém rámci s figurální výzdobou zalomená do 4 řádků („D“ = „Die gute Aufnahme“, l. [4]a =)(4a), typografická verzála v dřevořezové rokokové rokajové kartuši s florální, figurální a

zbraňovou (meče, pušky, halapartny, bubny) výzdobou zalomená do 6 řádků („S“ = „Schon mit Anfang“, s. (1)), typografické verzály v rámci z tiskařských ozdůbek zalomené do 3 řádků („O“ = „Obgleich“, l. [2]a =)(2a, „V“ = „Von dem Anfange“, l. [5]a =):():(1a), typografická verzála („S“ = „Sive fato“, l. [1]b =)(1b), vlysy z tiskařských ozdůbek v trojím různém provedení (l. [2]a =)(2a, l. [5]a =):():(1a, s. 1), linky z tiskařských ozdůbek v záhlavích ve dvojím různém provedení (l. [4]a =)(4a, l. [4]b =)(4b), tiskařské ozdůbky v záhlavích první předmluvy ve stejném provedení (l. [2]b-[3]b =)(2b)-(3b), tiskařské ozdůbky v záhlavích textu ve stejném provedení lišícím se od provedení v první předmluvě (s. 2-24, 29-167, 169-248), dřevořezové rokokové koncové viněty s rokajovou, ornamentální, florální i figurální výzdobou ve trojím různém provedení (l. [4]b =)(4b, l. [6]a =):():(2a), na titulním listu (l. [1]a =)(1a) dvojitá jednoduchá linka z tiskařskými ozdůbkami na obou koncích oddělující název od impressa

Ikonografický popis: 3 schematické tabulky v podobě celostránkových ilustrací (na s. (25) pruský bitevní pořádek během střetnutí u Lovosic 1.10. 1756, na s. (27) rakouský bitevní pořádek u Lovosic, na s. 167 pruský bitevní pořádek během střetnutí u Lutyně 5.12. 1757), 1 příloha většího formátu (198 x 320 mm) se schematickou tabulkou znázorňující rakouský bitevní pořádek během střetnutí u Prahy 6.5. 1757 (mezi s. 70-71), 18 číslovaných ručně kolorovaných mědirytinových příloh většího formátu od Jakoba Andrease Friedricha ml. (1. plán obklíčení saské armády u Pirny pruským vojskem 11.9.-16.10. 1756 (226 x 326 mm (papír) : 198 x 296 mm (rytina), mezi s. 18-19), 2. ležení rakouské armády u Budyně nad Ohří před bitvou u Lovosic, konec září 1756 (220 x 328 mm : 200 x 298 mm, mezi s. 20-21), 3. plán bitvy u Lovosic 1.10. 1756 (224 x 328 mm : 200 x 298 mm, mezi s. 20-21), 4. mapa s trasami vpádu čtyř pruských armádních sborů do Čech, duben 1757 (220 x 330 mm : 190 x 290 mm, mezi s. 56-57), 5. plán bitvy u Prahy 6.5. 1757 (mezi s. 68-69, v tomto exempláři chybí), 6. plán pruského obležení a blokády Prahy, 6.5.-20.6. 1757 (220 x 330 mm : 196 x 292 mm, mezi s. 86-87), 7. Plán bitvy u Kolína 18.6. 1757 (214 x 324 mm : 184 x 284 mm, mezi s. 98-99), 11. plán rakouského tažení Slezskem 15.9.-1.10. 1757 (216 x 338 mm : 198 x 298 mm, mezi s. 130-131), 12. přepadení Berlína rakouskými vojsky 11.-18.10. 1757 (222 x 326 mm : 196 x 284 mm, mezi s. 138-139), 13. ležení rakouské armády u Hrušova před dobytím Svídnice, začátek listopadu 1757 (224 x 318 mm : 200 x 288 mm, mezi s. 144-145), 15. plán obléhání a dobytí Svídnice rakouskými vojsky, 12.11. 1757 (210 x 338 mm : 200 x 288mm, mezi s. 146-147), 16. plán bitvy u Vratislavi 22.11. 1757 (226 x 308 mm : 202 x 276 mm, mezi s. 148-149), 18. plán obléhání a dobytí Vratislavi pruskou armádou 10.-20.12. 1757 (mezi s. 148-149, v tomto exempláři chybí), 17. plán bitvy u Lutyně 5.12. 1757 (224 x 314 mm : 202 x 272 mm, mezi s. (168)-169), 8. plán bitvy u Hastenbecku, 26.7. 1757 (206 x 322 mm : 188 x 284 mm, mezi s. 196-197), 9. ležení francouzské a říšské armády mezi Fürthem a Farrnbachem, srpen 1757 (202 x 312 mm : 186 x 280 mm, mezi s. 210-211), 14. plán bitvy u Rossbachu 5.11. 1757 (212 x 302 mm : 184 x 274 mm, mezi s. 212-213), 10. plán bitvy u Groß Jägersdorfu 30.8. 1757 (224 x 312 mm : 198 x 284 mm, mezi s. 236-237)

Omyly: - - -

Rozpis obsahu rámcových částí: Citát z dedikační předmluvy k 2. vydání knihy německého právníka Samuela Rachela (1628-1691) *Introductio ad Jus publicum Germanicum* (poprvé Amsterdam : Henrik Wetstein, 1680, viz STCN 098251007) vydané v Amsterdamu u Henrika Wetsteina roku 1685 (STCN 841890161) jako *Otium Noviomagense in delineanda Introductione ad Jus Publicum Germanicum* oproti originálu (v obou vydáních stejný text, zde citovaná pasáž na l. [16]b-[17]a = **4b-**5a) mírně pozměněný, či spíše

aktualizovaný („Sive fato... x ...folari potuerunt. *Samueli Rachelii Otium nouiomagense in Dedicazione*“, l. [1]b =)(1b), anonymizovaná autorská předmluva k 1. vydání, Freiburg 20.3. 1758 („Vorrede zur ersten Auflage.“, l. [2]a-[3]b =)(2a-)(3b), autorská předmluva k tomuto druhému vydání podepsaná iniciálami J. F. S., Freiburg 15.4. 1759 („Vorrede zur zweiten Auflage.“, l. [4]a =)(4a), seznam mědirytinových příloh s jejich umístěním („Anweifung wegen der Kupferstiche.“, l. [4]b =)(4b), obsah („Inhalt.“, l. [5]a-[6]a =):():(1a-):():(2a)

Bibliografie: Meusel 13., s. 137. – Ebert, *Allgemeines Bibliographisches Lexikon*, Brunet, *Manuel* a Gräße, *Trésor* na žádný způsob neuvádějí. – Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 2., s. 478-479 neuvádí. – Kayser, *Index* 5., s. 238 (jako nakladatele uvádí Paula Gotthelfa Kummera [?] a cenu 16 tolarů za 6 sv.). – Pohler, *Bibliotheca historico-militaris* 2., s. 39 uvádí jako anonymní dílo s vročením 1762-1765 („Geschichte des 1756-1763 in Deutschland geführten Krieges mit unparth. Feder beschrieben“, 14 sv. [recte 6 sv. = 14 částí], Frankfurt nad Mohanem a Lipsko 1762-1765, 85 map. příl.). – Holzmann - Bohatta, *Anonymen-Lexikon* 2., s. 196, č. 6.593 (s roky vydání 1759-1762) a s. 206, č. 6.927 (1758-1765). – *BCBT02088* (záznam Josefa Johanidese týkající se 2. vydání 1. dílu a dílů 2.-6., k 1. dílu: /12/, 248 pp + /18/ pp. „83 příloh jsou kolorované mědirytiny ve dvojrámečcích okolo 185 x 280 mm. Z nich jsou bohemikální: v /Th. I./ za pag. 20 mědiryt ve dvojrám. 185 x 280 mm (bitva u Lovosic), za pag. 68 mědiryt ve dvojrám. 185 x 275 mm (bitva u Prahy), za pag. 85 mědiryt ve dvojrám. 180 x 275 mm (blokáda Prahy), za pag. 98 mědiryt ve dvojrám. 170 x 275 mm (bitva u Kolína)“. „V /Th. I./ jsou nebohemikální pag. 14-19, 21-34, 40-46, 47-52, 56-89, 99-122, 184-187“.), srov. též *BCBT02089* (J. Johanides, 1. vydání 1. dílu podle exempláře KNM, sign. 54 D 45, /10/, 282 pp. + /9/ tab., „V textu za pag. 26, 72 a 184 4 tištěné přílohy rozměrů 205 x 165 mm a 205 x 330 mm (rozestavení vojsk při bitvách, vzadu 5 mědirytinových kolorovaných příloh ve dvojrámečcích (mapy a schémata bitev) z nichž jsou první 3 bohemikální; 285 x 345 mm (válečné bojiště v Sasku, Čechách a Slezsku) sign. Bendt [!] fecit, 265 x 350 mm (bitva v okolí Prahy 6.5. 1757), 350 x 415 mm (bitva u Chocemic u Plaňan 18.6. 1757) sign. In Verlag bey Georg Stettner Kupferstecher in Nürnberg, 240 x 315 mm (bitva u Micheln a Rosbachu) sign. Berndt fecit, 310 x 390 mm (vévodství Cleve, Geldern a hrabství Marck - pruské državy na Rýnu)“. „Bohemikální jsou pag. 17-18, 23-24, 26-36, 42-44, 51-53, 57-90, 103-139, 203-207“.). – *GV* 49., s. 273, srov. též s. 222. – *VD18* 90404629 (souborný záznam 2. vydání tohoto prvního dílu), *VD18* 90404610 (2. vydání 1. dílu, [6] l., 248 s., [19] příl. větš. f. : mapy. ; 4°), srov. též souborný záznam *VD18* 11370939 a další příslušné záznamy ostatních dílů

Digitální kopie:

1. díl, 2. vydání, 1759, shodný s naším exemplářem (*SLUB Dresden* - Saská zemská knihovna a Státní a univerzitní knihovna v Drážďanech):

<https://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/132198>

1. díl, 1. vydání, 1758, pro srovnání (*SLUB Dresden* - Saská zemská knihovna a Státní a univerzitní knihovna v Drážďanech):

<http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN647401975>

Vazba: Lepenkové desky s pokryvem z šedého papíru, hřbetní název „Geschichte || des || Kriegs || 1756 || et || 1757“ perem psán německy humanistickou kursivou, dobová převazba v prostším provedení, vyjma odřeného hřbetu, poněkud otlučených rohů a hran desek velmi dobře zachovalý stav, chybějí 2 mědirytinové přílohy (č. 5. mezi s. 68-69 a č. 18. mezi s. 148-149), exemplář defektní

Poznámky k provenienci: Na 1. straně přední předsádky ve spodní části německé rukopisné ex libris Johanna Schönigera (Schöninger), nadporučíka rakouského pěšího pluku č. 2 „Arcivévoda Ferdinand“, resp. „Císař Alexandr“, z doby po roce 1761 perem psané humanistickou kursivou s prvky německé novogotické kursivy (kurentu) „Schöniger m[anu] p[ropr]ia Oberlieut[enant]: von E[rz-]. H[erzogs]. Ferdinandischen Regim[en]t“ a v horní části rukopisný latinský darovací přípis Dominika Josefa Hufnagla, který v roce 1772 knihu obdržel od faráře v Netvořicích Rocha Vavřince Bauera, perem psaný humanistickou polokursivou „Añ[n]o Domini 1772 accepi dono â Venerabili ac Eximio Domino Rocho Laurentio Bauer Networžitzensi Curato Dignissimo, et pertinet nunc michi [!] Dominico Jos[epho]: Hufnagl m[anu] p[ropr]ia.“

Exemplář: *Knihovna PNP - Přírůstková kniha „Svoz Strahov“ XXXVI. (350101-360300), zapsáno mezi lety 1961-1965*

Poznámka: Johann Friedrich Seyfart ml. (1727-1786), rodák z Halle nad Sálou, studoval původně práva na tamní univerzitě, poté žil delší čas v Erlankách a poté působil jako vládní referendář a posléze auditor u pruského pěšího pluku kasernovaného v Halle (Meusel 13., s. 136-139). Kromě toho se věnoval literární činnosti a byl plodným autorem životopisů a též mnoha děl z oboru historie, geografie, politiky, genealogie či numismatiky, ale především válečnictví a vojenských dějin, přičemž řadu svých knih uveřejnil anonymně. Byl synem stejnojmenného právníka, o němž je třeba učinit podrobnější zmínku vzhledem k tomu, že starší literatura (Meusel 13., s. 135) k jeho životopisu

krom stručného shrnutí profesní kariéry nepřináší prakticky žádné biografické údaje a novější zdroje, jako VD18 či CERL Thesaurus znají pouze rok narození (1693), případně uvádějí jen rozmezí jeho činnosti (1721-1756), navíc jsou v dnešní době tyto dvě osoby občas zaměňovány. Johann Friedrich Seyfart st. (1693-1761) pocházel z vážené rodiny v Halle známé od začátku 16. století. Ve 2. polovině 17. století následujícího (zřejmě před rokem 1677, srov. NLA ST Rep. 30 Nr. 1457 a 1459) jeden z jejích členů, Gottfried Seyfart (1641 - po 1677), získal šlechtický titul a predikát „von Sternendahl“ (viz Dreyhaupt, *Beschreibung des Salzwercks zu Halle 2., Genealogische Tabellen*, s. 159, č. 151/240, úplný rozrod viz zde na s. 152-162, č. 151, vyobrazení erbu pak v příloze č. 29 /viz obr. C níže/; k nobilitaci a erbu dále srov. Ledebur, *Adelslexicon der preussische Monarchie 2.*, s. 443; Kneschke 6., s. 479-480). Johann Friedrich Seyfart st. se narodil 28. července 1693 v Halle jako nejstarší ze čtyř synů Augusta Friedricha Seyfarta (1668-1736), městského písaře v Přemyslavi (Prenzlau), a jeho manželky Kateřiny Hilpertové (1691-1724), kromě synů měli ještě tři dcery (podrobněji viz Dreyhaupt, *Beschreibung 2., Tabellen*, s. 161, č. 151/290, 291 a 303-309, viz též zde obr. B níže). Po absolvování gymnázia v rodném městě vystudoval s určitým přerušením, kdy pobýval v Lipsku a cestoval po Sasku, Lužici a Braniborsku, práva v Halle, přičemž roku 1721 dosáhl doktorského gradu, poté zde působil jako profesor a fiskální právník. 18. září 1726 se oženil s Charlottou Sophií Dreyßigovou (1704-?), dcerou Friedricha Dreyßiga, solivárníka v Halle. Z tohoto manželství vzešel jediný syn, Friedrich Seyfart ml., narozený 25. července 1727, jehož později, 21. srpna 1758, oženil s jedinou dcerou svého švagra, pruského válečného rady, Friedricha Gottfrieda Dreyßiga, o niž pečoval, když osiřela. Zemřel 13. června 1761 v Halle na mrtvici a blíže neurčený nádor (k Seyfartovi st. viz Dreyhaupt, *Beschreibung 2.*, s. 721, *Tabellen*, s. 161, č. 151/290 a Seyfart, *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften*, l. [3]a-[7]b). Kromě příležitostné básně sepsané na památku jeho zemřelého univerzitního kolegy Geislera von Dieskau (1691-1712), již sepsal roku 1712 ještě jako student (dvě edice u různých nakladatelů, viz VD18 11289031 a VD18 12914398), vlastní doktorské disertace z roku 1721 (Dreyhaupt, *Beschreibung 2.*, s. 721, č. 570/1; Seyfart, *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften*, l. [6]a; Meusel 13., s. 135; VD18 uvádí ve dvou variantách, viz VD18 90084616 a VD18 90084624), která vyšla ještě jednou o patnáct let později (VD18 11398507) a další právnické rozpravy z roku 1726 (Dreyhaupt, *Beschreibung 2.*, s. 721, č. 570/2; Seyfart, *Sammlung*, l. [6]ab; Meusel 13., s. 135; VD18 11376392) bylo jeho stěžejním dílem kompendium *Teutscher Reichs-Proceß* vydané v Halle poprvé roku 1738 (Dreyhaupt, *Beschreibung 2.*, s. 721, č. 570/3; Seyfart, *Sammlung*, l. [6]b-[7]a; Kayser, *Index 5.*, s. 237-238; Meusel 13., s. 135; VD18 11602449) u dědiců Johanna Ernsta Fritsche (firma činná v letech ca 1737-1747,

Paisey, s. 68) a podruhé v roce 1756 (Seyfart, *Sammlung*, l. [7]a; Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 2., s. 479 a Kayser, *Index* 5., s. 238 (cena 2 tolary 12 grošů); Meusel 13., s. 135; VD18 10291784) nákladem Sirotčího domu (Waisenhaus, činnost 1699-1945, srov. Paisey, s. 276). Práce na druhém vydání ho velmi vyčerpala a měla být tak nepřímou příčinou jeho smrti o pět let později. Na sklonku života se zabýval sestavením právnické sbírky *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften in peinlichen Fällen, nebst verschiedenen andern rechtlichen Bedenken und Abhandlungen*, již vydal posmrtně roku 1770 u Johanna Jakoba Curta v Halle (Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 2., s. 479 a Kayser, *Index* 5., s. 238 (uvádí navíc podíl firmy Laue v Berlíně a cenu 12 grošů); Meusel 13., s. 135 a 139; VD18 11823887) jeho syn Johann Friedrich Seyfart ml., který ji opatřil předmluvou obsahující autorův životopis (Seyfart, *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften*, l. [2]a-[7]b; na rozdíl od staršího hesla v Dreyhaupt, *Beschreibung* 2., s. 721, č. 570, o něž se zčásti opírá, přináší některé další podrobnosti). Johann Friedrich Seyfart st. je tedy autorem pěti spisů včetně jednoho vydaného posmrtně, a z oněch pěti jsou tři drobnější tisky (příležitostná báseň a dvě právnické disertace), jeho nejvýznamnějším počinem zůstává uvedený *Teutscher Reichs-Proceß* a posthumní *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften*. Co do četnosti nesnese srovnání se svým synem Johannem Friedrichem Seyfartem ml., který sám napsal nejméně 25 děl, nehledě k jeho činnosti editorské (kromě výše uvedeného ještě další tři spisy), překladatelské (jeden překlad z francouzštiny) a žurnalistické (bibliografii viz přehledně v Meusel 13., s. 136-139, dále srov. VD18). Seyfart st. navíc psal výhradně právnická pojednání, přesto mu VD18 z neznámého důvodu přisuzuje autorství knihy *Kurze doch gründliche Beschreibung der Balearischen und Pythyuischen Inseln, Majorca, Minorca, Yvica und Formantara* vydané roku 1756 (viz Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 2., s. 479 a Kayser, *Index* 5., s. 238 (uvádí s vrocením 1757, resp. 1754 a ve 2 dílech, cena 8 grošů); Meusel 13., s. 136 (s vrocením 1755); VD18 14589710) u dědiců Adama Jonathana Felseckera v Norimberku (impressum v knize a v citovaném záznamu Frankfurt nad Mohanem a Lipsko označuje ve skutečnosti místa prodeje), a to bez ohledu na skutečnost, že s felseckerovskou tiskárnou spolupracoval právě jeho syn Friedrich Seyfart ml., který je skutečným autorem díla, což ostatně správně uvádí již Meusel (13., s. 136, ovšem s chybným vrocením 1755). Kromě toho také databáze *Digitaler Portraitindex* kromě jediného (viz <https://www.portraitindex.de/documents/obj/36015263>) ve všech svých ostatních příslušných záznamech označuje mědirytinový portrét Johanna Friedricha Seyfarta st. od Johanna Christopha Sysanga (1703-1757, srov. Dlačač, *Künstler-Lexikon* 3., sl. 247-248; Nagler, *Künstler-Lexicon* 18., s. 73-74; Thieme - Becker 32., s. 367-368; Toman 2., s. 516; Voit, *Encyklopedie*, s. 854) podle předlohy blíže neznámého malíře

J. A. Reinwalda (Nagler, *Künstler-Lexicon* 12., s. 408; Thieme - Becker 28., s. 138 a 32., s. 237 jen zmiňuje jméno) uveřejněný jako frontispis k prvnímu vydání výše zmiňovaného díla *Teutscher Reichs-Proceß* z roku 1738 jako podobiznu jeho syna Johanna Friedricha Seyfarta ml., což je rovněž nepochopitelné přinejmenším z toho důvodu, že muž na portrétu opravdu nevypadá jako jedenáctiletý chlapec, jímž Seyfart ml. uvedeného roku byl. Z jeho děl pak nelze opomenout dva bohemikální tisky. *Entwurf einer allerneuesten Beschreibung des Königreichs Böhmen, von dessen geographischen, physikalischen, historischen, auch topographischen Beschaffenheit* uveřejnil roku 1757 pod svým jménem (Weber, *Literatur der deutschen Staatengeschichte*, s. 350, č. 13; Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 2., s. 478 a Kayser, *Index* 5., s. 238 (Felsecker v Norimberku, cena 4 groše); Meusel 13., s. 136 a Holzmann - Bohatta, *Deutsches Anonymen-Lexikon* 2., s. 27, č. 883 uvádějí jako anonymizované; VD18 10996834). V impressu jsou opět uvedeny Frankfurt nad Mohanem a Lipsko, a pokud lze soudit analogicky dle jiných spisů Seyfarta ml. z daného období, jde s největší pravděpodobností o místa prodeje a kniha ve skutečnosti vyšla nejspíš u Felseckerových dědiců v Norimberku, což ostatně jeden z citovaných bibliografů (Kayser) výslovně uvádí. Anonymně pak Seyfart ml. vydal roku 1781 u Paula Gotthelfa Kummera (1750-1835, činný 1776-1834, k němu *Allgemeine Deutsche Biographie* 51., s. 440-441 a *Neue Deutsche Biographie* 13., s. 284-286) životopis císařovny Marie Terezie (1717-1780, vládla 1740-1780) *Kurzgefasste Lebens- und Regierungsgeschichte der verstorbenen Kaiserin Marie Theresie, Königin von Ungarn und Böhmen* (Weber, *Literatur der deutschen Staatengeschichte*, s. 162, č. 620 (cena 16 grošů); Kayser, *Index* 3., s. 500 (určuje autora) a 5., s. 238, č. 9 (bez udání ceny); Meusel 13., s. 138; Pohler, *Bibliotheca historico-militaris* 4., s. 632; Holzmann - Bohatta, *Deutsches Anonymen-Lexikon* 3., s. 33, č. 1.057; VD18 10264558). Seyfart ml. měl svůj podíl i na pozdější edici monumentálního dvousvazkového díla *Beschreibung des Salzwiercks zu Halle* (1. vydání 1741-1750, 2. vydání 1755, srov. Adelung 2., sl. 763 (s chybným vročením druhého svazku 1751, neuvádí 2. vydání); Meusel 2., s. 427 (neuvádí 2. vydání); Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 1., s. 293 (neuvádí 1. vydání); Kayser, *Index* 2., s. 75 (u 2. vydání uvádí cenu 6 tolarů); GV 30., s. 244; VD18 uvádí jen 1. vydání, viz VD18 90003098, VD18 10067663 a VD18 10319476 (souborné záznamy), první díl VD18 80294677, druhý díl VD18 80294685) německého právníka a historika Johanna Christoha von Dreyhaupt (1699-1768, o něm Adelung 2., sl. 762-763; Meusel 2., s. 426-427; *Allgemeine Deutsche Biographie* 5., s. 407-48; *Neue Deutsche Biographie* 4., s. 123), které zde bylo několikrát citováno. Po smrti jeho autora připravil německý profesor filosofie a bibliotekář v Halle Johann Friedrich Stiebritz (1707-1772, k němu srov. Meusel 13., s. 387-392) třetí vydání, přesněji řečeno přepracovaný a do určité míry aktualizovaný

stručnější výtah z původní Dreyhauptovy knihy, který vyšel rovněž ve dvou svazcích nákladem Sirotčího domu v Halle (Waisenhaus, činnost 1699-1945, srov. Paisey, s. 276) v letech 1772-1773 (Adelung 2., sl. 763 toto vydání neuvádí; Meusel 2., s. 427 a 13., s. 139; Kayser, *Deutsche Bücherkunde* 1., s. 293 a Kayser, *Index* 2., s. 75 (1 tolar 18 grošů); *GV* 30., s. 244; *VD18* 11049189, první díl *VD18* 90046080, druhý díl *VD18* 90046099). Jelikož Stiebritz v době příprav vydání druhého dílu rovněž zemřel, ujal se editorské práce Seyfart ml., který uvedený druhý díl opatřil předmluvou a životopisy obou pisatelů. V době sedmileté války (1756-1763) Seyfart ml. působil jako pruský vládní referendář v Halle a na jejím počátku měl za sebou již deset let publikační činnosti. V letech 1758-1765 postupně vydával průběžnou kroniku tohoto střetnutí, která měla celkem **šest dílů** kvartového formátu rozdělených do **čtrnácti částí** (**1.** (1758 duben, předmluva datována 20.3. 1758 (Velikonoční neděle roku 1758 byla 26.3.), **2.** vydání **1759** duben, předmluva 15.4. 1759, Velikonoční neděle téhož dne); **2./I** (1760 duben, předmluva 29.3. 1760, Velikonoční neděle 6. dubna 1760), **2./II** (1760 září); **3./I** (1760 květen, předmluva 20.5. 1760), **3./II** (1761 březen, Velikonoční neděle 22.3.), **3./III** (1761 září-říjen), celý soubor s titulním listem s vrocením **1762** a s předmluvou datovanou 5.10. 1761; **4./I** (1761), **4./II** (1762), **4./III** (1762 červen, předmluva 14.6. 1762), **5./I** (1763), **5./II** (1764), **6./I-III** (1765), **6./IV** (1765), **6./V** (1765), celý soubor s titulním listem s vrocením 1765 a s předmluvou datovanou 25.7. 1765) vybavených ručně kolorovanými mědirytinovými mapovými přílohami s plány tažení a bitev opatřenými německými a francouzskými popiskami, v celém díle jich je dohromady **81** plus **4** tištěné přílohy většího formátu znázorňující bitevní schémata (viz přehled níže). Určité nesrovnalosti v citovaných bibliografiích, které se týkají počtu mědirytinových příloh (Pohler uvádí 85, Johanides 83, etc.) jsou dílem způsobeny započítáním tištěných příloh a dílem též omyly. Mědirytinové ilustrace jsou ručně kolorovány, mají popisky v němčině a ve francouzštině a jsou průběžně číslovány, leč nedůsledně a ve výsledku nepřehledně, přičemž jsou do svazků beztak vevazovány na základě logické souvislosti s textem a nikoli dle čísel, jakkoli celý cyklus je řazen přísně chronologicky. Tato okolnost naznačuje, že vznikl autonomně a mědirytec na něm pracoval bez užší součinnosti s autorem textu. Velký počet mědirytin měl logicky vliv na cenu díla, která nebyla nijak malá, celý soubor se prodával za 16 tolarů. Jednotlivé svazky jsou vesměs opatřeny vzhledem k době svého vzniku pravděpodobně mírně postdatovanými předmluvami, na jejichž základě lze ovšem časově zpřesnit dobu vydání. Většinou byly distribuovány v rámci velikonočních a podzimních svatomichalských knižních veletrhů ve Frankfurtu nad Mohanem a v Lipsku, oproti původním plánům zde však někdy docházelo k prodlevám, což lze dokumentovat i jinými prameny. Například v tomto prezentovaném

druhém vydání prvního svazku hovoří autor ve druhé přemluvě na listu [4]a =)(4a o tom, že druhý díl má již připraven a chystá jeho uveřejnění o svatomichalském trhu (okolo 29. září) roku 1759. Dne 28. září toho roku však v novinách *Augsburgische Ordinari-Post-Zeitung* (1759, ročník [59.], číslo 228., l. [2]b) inzeroval, že *běhy válečné a další předem netušené překážky jsou příčinou, že toto dlouho očekávané dílo nemůže o tomto svatomichalském trhu léta 1759 vydáno býti. Avšak měděné desky jsou připraveny všechny a mědirytiny z větší části natištěny, lze tedy dáti rozhodné ujištění, že se do rukou zájemců dostanou o novoročním trhu 1760*. Onoho roku druhý díl vskutku vyšel, ovšem až o trhu velikonočním jak o tom svědčí hned začátek předmluvy (l. [2]a =)(1a) v jeho první části. Seyfart většinu svého souboru vydal anonymně, první vydání prvního svazku je zcela anonymizováno (srov. níže obr. K), u všech dalších svazků až do pátého je na titulních listech a v podpisech předmluv uveden pouze iniciálami „J. F. S.“ a až ve svazku šestém pod úplným jménem (srov. níže obr. D). První svazek souboru vyšel ve dvojím vydání, poprvé u firmy Adam Jonathan Felsecker - dědicové (činná v letech 1729 - ca 1763, srov. Paisey, s. 59) v Norimberku v dubnu 1758 a podruhé v dubnu 1759 u Jakoba Andrease Friedricha ml. (1714-1779, činný 1740-1779, k němu Paisey, s. 67; Nagler, *Künstler-Lexicon* 4., s. 497-498; Thieme - Becker 12., s. 471) v Augšburku, který poté vydal všechny ostatní svazky. Seyfart změnil nakladatele především kvůli tomu, že Friedrich byl zároveň mědirytcem a mohl dílo vybavit náležitým obrazovým doprovodem v podobě příloh s plány tažení a bitev. V předmluvě k šestému dílu (l. [2]b =)(2b) o tom Seyfart hovoří: *Toto dílo jsem začal psáti roku 1758. První díl vyšel na světlo o velikonočním trhu uvedeného roku ve felseckerovském nakladatelství [Adam Jonathan Felsecker – dědicové] v Norimberku, nebyl ale tehdy ani uvedením bitev, obležení etc., ani tak četnými poznámkami opatřen. Toto první vydání bylo velmi rychle rozprodáno a nakladatelská práva přešla na pana Jakoba Andrease Friedricha v Augšburku, který, aby dílo více okrášlil a učinil užitečnějším, měl za nutné připojit mědirytiny všech bitev, obležení a dalších pozoruhodných běhů válečných. V tomto nakladatelství tedy vyšlo všech čtrnáct částí [1., 2./I, II, 3./I, II, III, 4./I, II, III, 5./I, II, 6./I-III, IV, V]. První vydání prvního dílu z dubna 1758 z felseckerovského nakladatelství v Norimberku neobsahuje žádné obrazové přílohy (srov. popis u záznamu VD18 9036161X a digitalizovaný exemplář), v knize není ani žádný seznam ilustrací uveden, jako tomu je u ostatních dílů. Jsou zde pouze 4 přílohy s tištěnými bitevními pořádky, které se týkají střetnutí u Lovosic 1.10. 1756, u Prahy 6.5. 1757 a u Lutyně 5.12. 1757, přičemž jedna z těchto příloh (rakouský bitevní pořádek u Prahy) je většího formátu. Josef Johanides ve svém záznamu v BCBT02089 pořízeném na základě jediného exempláře z Knihovny národního muzea (sign. 59 D 45) sice uvádí, že kniha nadto obsahuje ještě 5 mědirytin s plány*

bitev vevázaných na konci knihy, nicméně lze se oprávněně domnívat, že ty netvoří součást původní knihy a do exempláře KNM byly vevázány dodatečně. Tři z nich, které bylo možno na základě Johanidesova popisu a přiložené fotodokumentace bezpečně identifikovat, jsou pro úplnost přiloženy níže. Jedná se o mapu Čech, Slezska a Saska „JETZIGES || KRIEGS THEATRUM || IN || SACHSEN, BÖHMEN U[ND]. || SCHLESIEN. || A[NNO]: 1756“ („Berndt fecit“) od norimberského mědirytce Johanna Christopha Berndta (1707-1798, o něm viz Nagler, *Künstler-Lexicon* 1., s. 450-451; Thieme - Becker 3., s. 451; Voit, *Encyklopedie knihy*, s. 103), srov. níže obr. E, dále o nesignovaný plán bitvy u Prahy „Abris der Gegend, um Prag || und der am 6. May, 1757. dafelbft || vorgefallenen Schlacht.“ (viz níže obr. F), o plán bitvy u Kolína 18.6. 1757 („In Verlag bey Georg Stettner, Kupferstecher, in Nürnberg“) od blíže neznámého Georga Stettnera, mědirytce a nejspíš i nakladatele v Norimberku (viz níže obr. G), o plán bitvy u Rossbachu 5.11. 1757 opět od Berndta a o mapu pruských držav na Rýně, tedy vévodství klévského, geldernského a hrabství Marck. První vydání prvního dílu z norimberského felseckerovského nakladatelství (duben 1758) tedy žádné obrazové přílohy neobsahuje, zatímco vydání druhé uskutečněné Jakobem Andreasem Friedrichem o rok později v Augšburku má kromě stejných 4 tištěných bitevních schémat (pouze rakouský bitevní pořádek během střetnutí u Prahy je zde coby příloha většího formátu, zbylé 3 jsou vyvedeny na způsob celostránkových ilustrací na paginovaných stranách) 18 číslovaných ručně kolorovaných mědirytinových příloh většího formátu s plány tažení a bitev opatřenými popisem v němčině a ve francouzštině, kteréžto přílohy jsou sice nesignované, avšak všechny zhotovil nakladatel Friedrich (jejich výčet viz výše v rámci ikonografického popisu, či přehledněji v níže přiložených seznamech). Co se dekoru týče, první díl je ve svém prvním i druhém vydání vybaven spíše skromněji (k prvnímu vydání srov. níže obr. L-P), kromě dřevořezových kartuší k typografickým verzálám v jednodušším provedení (viz obr. O) a několika tematicky indiferentních dřevořezových koncových vinět (viz obr. N a P) je veškerý dekor vytvořen jen z tiskařských ozdůbek. U dílů následujících je však patrná nakladatelova snaha opatřit je reprezentativnějším materiálem, i když je na první pohled patrné, že spíše využil některé ze zásoby štočků, které měl právě po ruce. V některých dílech se tak objevují atraktivnější rokokové dřevořezové vlysy (viz níže obr. R, W a Z), dále dřevořezové koncové viněty (viz obr. Q, X a Y) a dřevořezový rámec pro typografickou verzálu (viz obr. S), u nichž je již zřejmá snaha sladit jejich provedení s obsahem knihy, zejména viněty s dělostřeleckou tematikou ji vcelku dobře naplňují. Rovněž také asi není v druhé části druhého dílu náhodné umístění vlysu se symbolikou spravedlivé vlády (viz obr. R), když v prvních slovech v názvu kapitoly pod ním je zmíněn pruský král Bedřich II. (1712-1786, vládl od 1740). Na některých místech

byly též předtím obvyklé typografické verzály nahrazeny dřevořezovými iniciálami (viz obr. T, U, Z). Bez zajímavosti není ani citát umístěný na samém začátku obou vydání prvního dílu, jenž je převzat z druhého vydání knihy německého právníka Samuela Rachela (1628-1691, k němu viz *Allgemeine Deutsche Biographie* 27., s. 104-105) *Introductio ad Jus publicum Germanicum* (poprvé Amsterdam : Henrik Wetstein, 1680, viz STCN 098251007) vydané v Amsterdamu u Henrika Wetsteina roku 1685 (STCN 841890161) jako *Otium Noviomagense in delineanda Introductione ad Jus Publicum Germanicum*, a který hovoří o bohumilé a chvályhodné reakci na válečné útrapy, jež se projevuje v podobě vypětí lidských sil a kterou božská Prozřetelnost po zásluze oceňuje. Citovaná pasáž je ostatně stejná v prvním i druhém vydání Rachelova spisu a nalézá se v jeho dedikační předmluvě, která je adresována švédským diplomatům Bengtu Oxenstiernovi (1623-1702, o něm *Svenskt biografiskt lexikon* 28., s. 528-532; srov. též *Encyclopaedia Britannica* 20., s. 402) a Johanu Paulinovi Olivekransovi (1633-1707, viz *Svenskt biografiskt lexikon* 28., s. 215-220) coby delegátům na mírové konferenci v Nijmegen (1676-1679). Seyfart si ve své verzi původní text poněkud upravil, či spíše řečeno aktualizoval, aby vyhovoval jeho potřebám, především v první větě, kde byla původně řeč o Švédsku, on hovořil o vlasti, přičemž měl nepochybně na mysli Prusko, a dále pak vynechal zmínku o dosažených branných úspěších, již zřejmě považoval na začátku války za poměrně předčasnou (porovnání obou textů viz níže). Knihovna PNP disponuje exemplářem druhého vydání prvního dílu Seyfartova souboru z roku 1759, který má prostou dobovou lepenkovou převazbu a vcelku velmi dobře zachovalý stav, zejména mědirytinové přílohy jsou bezvadné, ač zde 2 z celkových 18 chybějí, a sice č. 5 s plánem bitvy u Prahy 6. května 1757 (srov. obr. H níže) a č. 18 s plánem obléhání Vratislavi pruskou armádou ve dnech 10.-20. prosince téhož roku (srov. obr. I níže). Pozoruhodnější jsou pak provenienční znaky. Jako první knihu vlastnil někdy v době po roce 1761 nadporučík Johann Schöniger (Schöninger, fl. 1759-1783) z rakouského pěšího pluku č. 2 „Císař Alexandr I.“, jehož majitelem byl od svých sedmi let věku v době od roku 1761 do roku 1806 polní maršál (Feldmarschall) arcivévoda Ferdinand Karel Habsbursko-Lotrinský (1754-1806), čtvrtý syn Marie Terezie (1717-1780, vládla od 1740) a Františka I. Štěpána Lotrinského (1708-1765, římský císař od 1745), zatímco monarcha, který byl posléze jmenován majitelem „na věčné časy“ a jehož jméno pluk nesl až do roku 1918, totiž ruský car Alexandr I. Pavlovič (1777-1825, vládl od 1801), byl faktickým majitelem v letech 1814-1825. Pluk byl založen během války o rakouské dědictví (1740-1748) dne 20. října 1741 v Uhrách a jeho prvním majitelem se stal podplukovník (Obristlieutenant) Ladislav Karel baron Ujváry (zemřel 22. května 1749 ve Vídni), od 25.10. generálmajor (Generalfeldwachtmeister) rakouské armády. V letech

1749-1761 ho vystřídal druhorozený syn Marie Terezie arcivévoda Karel Josef Habsbursko-Lotrinský (1754-1761), jenž se stal v hodnosti plukovníka (Oberst) stal majitelem, když mu byly čtyři roky. Během sedmileté války se pluk účastnil řady významných střetnutí včetně bitev u Kolína 18. července 1757 či u Lutyně 5. prosince téhož roku, pokud se týká jen prvních dvou let tohoto konfliktu, o nichž pojednává první díl Seyfartova souboru (k historii pluku viz Kirchthaler, *Geschichte des k. u. k. Infanterie-Regimentes Nr. 2*). Vzhledem k tomu, že Schöniger se do knihy podepsal jako „nadporučík pluku arcivévody Ferdinanda“, je jisté, že k tomu došlo někdy po roce 1761. Jinak citované dějiny pluku zmiňují pro danou dobu důstojníka jménem Johann Schöninger, který pocházel z Čech (jméno rodné obce je uvedeno ve zcela určitě zkomolené podobě jako „Salrov (Böhmen)“ a zatím se ji nepodařilo spolehlivě určit), u regimentu sloužil od roku 1759 v hodnosti praporčíka (Fähnrich) do roku 1783, kdy byl jako hejtman (Hauptmann) penzionován (srov. Kirchthaler, s. 636). Nepochybně jde o téhož muže podepsaného v našem exempláři. Knihu poté vlastnil duchovní Rochus Vavřinec Bauer (zemřel 21. dubna 1784), jenž byl v letech 1744-1751 děkanem v Lounech a od roku 1760 až do své smrti farář v Netvořicích u Benešova (viz Podlaha, *Posvátná místa* 2., s. 157 a Štědrý, *Dějiny města Loun*, s. 98, který zde však chybně uvádí, že Bauer byl „nejspíš řeholník“) a který ji, jak o tom svědčí rukopisný darovací přípis, roku 1772 věnoval Dominiku Josefu Hufnaglovi. Toho se zatím nepodařilo identifikovat. *Pamětní kniha obce Kmetiněvsi (okres Kralupy nad Vltavou) založená roku 1922*, jejichž opis je dostupný na síti (<https://docplayer.cz/27436583-Kmetinevsi-pametni-kniha-obce-zalozena-roku-okres-kralupy-nad-vltavou-zemepisna-delka-obce-24-11-zemepisna-sirka.html>), uvádí k roku 1717 muže tohoto jména coby písaře z Toužína u Dačic (*Po 2 letech 12. června 1717 opět padaly kroupy. Škody tenkrát vyšetřovali: rychtář Václav Bernášek, komisaři hejtman kraje rakovnického Jan Josef Karvinský z Karvína a Ferdinand svobodný pán ze Sauran, Jan Stelzer, purkrabí v Hospozíně, Jiří Antonín Komárek, hejtman panství doksanského a Dominik Josef Hufnagl, písař z Toužína.* (s. [24])), ovšem co by ten mohl mít společného s majitelem našeho exempláře, není zatím vůbec jasné.

Srovnání citátu otištěného Seyfartem a jeho předlohy z Rachelovy dedikační předmluvy

Sive fato sive qua alia ratione Patria hoc bello destituta fuerit, exitus tamen id demonstrabit, noluis[s]e Deum, eam pessumdari, sed asperiori hac disciplina commune factam ad maiorem virtutem vigilantiam et concordiam excitari. Placet enim interdum divinae Providentiae ita humanam fiduciam et consilia illudere, ut non simul sint spes magna et bonus eventus ac saltem ea ratione edocti homines illam revereri, se vero mortali sua conditione variisque casibus et vicissitudinibus, quibus illorum res abnoxiae sunt, metiri discant. Quae experimenta, qui negligunt, et vel illa vel se non satis explorant, neque cum fructu divinae providentiae testem historiam tractare, neque prudentiam et modestiam christianae disciplinae convenientem adsequi, neque animum contra adversae fortunae insultus satis munire vel solari potuerunt. *Samueli Rachelii Otium noviomagense in Dedicatione.*

Seyfart, *Geschichte des im 1756 und 1757sten Jahre uin Deutschland und dessen angränzenden Ländern geführten Krieges* 1., 1. i 2. vydání (1758 a 1759), l. [1]b

Sive igitur fato sive qua alia ratione Suecica hoc bello Respublica destituta fuerit, quae perinde feliciter atque fortiter antehac armis usa est; id tamen exitus demonstrat, noluisse Deum eam pessumdari, sed asperiori hac disciplina commonefactam ad majorem virtutem, vigilantiam & concordiam excitari. Placet enim interdum Providentiae divinae, ita in bellis humanam fiduciam & consilia illudere, ut non simul sint spes magna & bonus eventus, ac saltem ea ratione edocti homines illam revereri, se vero mortali sua conditione variisque casibus & vicissitudinibus, quibus illorum res obnoxiae sunt, metiri discant. Quae experimenta qui negligunt, & vel illa vel se non satis explorant, neque cum fructu Providentiae divinae ministros, Historicos, tractare, neque prudentiam ac modestiam Christianae disciplinae convenientem adsequi, neque animum contra adversae fortunae insultus satis munire vel solari potuerunt.

Rachel, *Introductio ad Jus publicum Germanicum* (1680), resp. *Otium Noviomagense in delineanda Introductione ad Jus Publicum Germanicum* (1685), l. [16]b-[17]a

Seznam mědirytinových příloh s ilustracemi podle rozpisu v knize (l. [4]b =)(4b)

„Anweisung wegen der Kupferstiche.“

- [1.] „Lager der Sächsischen Armee bey Pirna gehört zur 18ten Seite.“
- [2.] „Lager bey Budin gehört zur 20ften Seite.“
- [3.] „Schlacht bey Lowofitz gehört zur 21ften Seite.“
- [4.] „Einmarsch der Preussischen Armee zum 31ften §.“
- [5.] „Schlacht bey Prag zum 37. §.“ **[v tomto exempláři chybí, viz obr. H níže]**
- [6.] „Einschließung von Prag zum 39ften §.“
- [7.] „Schlacht bey Collin zum 43ften §.“
- [11.] „Märfche der Kai. Und Beverfschen Armee zum 49. §.“
- [12.] „Ueberfall von Berlin zum 51. §.“
- [13. a 15.] „Feldlager bey Birgholz und Belagerung Schweidniz zum 52. §.“
- [16.] „Schlacht bey Breslau zum 53. §.“
- [17.] „Schlacht bey Leuthen zum 57. §.“
- [18.] „Belagerung Breslau zum 59. §.“ **[v tomto exempláři chybí, viz obr. I níže]**
- [8.] „Schlacht bey Haftenbeck zum 63. §.“
- [9.] „Lager bey Fürth zum 66. §.“
- [14.] „Schlacht bey Rosbach zum 66. §.“
- [10.] „Schlacht bey Grosjägersdorf zum 69. §.“

Seznam mědirytinových příloh s ilustracemi podle čísel

1. *Plán obklíčení saské armády u Pirny pruským vojskem*, 11. září - 16. října 1756 (mezi s. 18-19)
2. *Ležení rakouské armády u Budyně nad Ohří před bitvou u Lovosic*, konec září 1756 (mezi s. 20-21)
3. *Plán bitvy u Lovosic*, 1. října 1756 (mezi s. 20-21)
4. *Mapa s trasami vpádu čtyř pruských armádních sborů do Čech*, duben 1757 (mezi s. 56-57)
5. *Plán bitvy u Prahy*, 6. května 1757 (mezi s. 68-69, **v tomto exempláři chybí, viz obr. H níže**)
6. *Plán pruského obležení a blokády Prahy*, 6. května - 20. června 1757 (mezi s. 86-87)
7. *Plán bitvy u Kolína*, 18. června 1757 (mezi s. 98-99)
8. *Plán bitvy u Hastenbecku*, 26. července 1757 (mezi s. 196-197)
9. *Ležení francouzsko-říšské armády mezi Fürthem a Farrnbachem*, srpen 1757 (mezi s. 210-211)
10. *Plán bitvy u Groß Jägersdorfu*, 30. srpna 1757 (mezi s. 236-237)
11. *Plán rakouského tažení Slezskem*, 15. září - 1. října 1757 (mezi s. 130-131)
12. *Přepadení Berlína rakouskými vojsky*, 11.-18. října 1757 (mezi s. 138-139)
13. *Ležení Rakušanů u Hrušova před dobytím Svídnice*, začátek listopadu 1757 (mezi s. 144-145)
14. *Plán bitvy u Rossbachu*, 5. listopadu 1757 (mezi s. 212-213)
15. *Plán obléhání a dobytí Svídnice rakouskými vojsky*, 12. listopadu 1757 (mezi s. 146-147)
16. *Plán bitvy u Vratislavi*, 22. listopadu 1757 (mezi s. 148-149)
17. *Plán bitvy u Lutyně*, 5. prosince 1757 (mezi s. (168)-169)
18. *Plán obléhání a dobytí Vratislavi pruskou armádou*, 10.-20. prosince 1757 (mezi s. 148-149, **v tomto exempláři chybí, viz obr. I níže**)

Tištěná bitevní schémata

- [I.] *Pruský bitevní pořádek během střetnutí u Lovosic, 1. října 1756 (s. (25))*
- [II.] *Rakouský bitevní pořádek během střetnutí u Lovosic, 1. října 1756 (s. (27))*
- [III.] *Rakouský bitevní pořádek během střetnutí u Prahy, 6. května 1757 (příl. větš. f. mezi s. 70-71)*
- [IV.] *Pruský bitevní pořádek během střetnutí u Lutyně, 5. prosince 1757 (s. 167)*

Přehled mědirytinových příloh s ilustracemi a tištěných příloh s bitevními schématy ve 2.-6. dílu

2./I (1760 duben), 6 mědirytinových příloh

Obležení Svídnice pruskou armádou, duben 1758 (mezi s. 50-51), *Obléhání Olomouce pruskými vojsky*, (mezi s. 94-95), *Bitva u Hochkirchu*, 14. října 1758 (mezi s. 150-151), *Obléhání Nisy rakouskými vojsky*, listopad 1758 (mezi s. 176-177), *Vypálení předměstí Drážďan pruskou armádou před postupujícími rakouskými a říšskými vojsky*, listopad 1758 (mezi s. 206-207), plán rozmístění rakouské a říšské armády v zimních kvartýrech, 1758-1759 (mezi s. 232-233)

2./II (1760 září), 8 mědirytinových příloh, ve 2. díle celkem 14

Plán bitvy u Srbínova, 25. srpna 1758 (mezi s. 370-371), *Obléhání pevnosti Kolberg ruskými vojsky*, říjen 1758 (mezi s. 386-387), *Plán města Brém a jeho okolí* (mezi s. 420-421), *Mapa Porýní* (mezi s. 486-487), *Plán bitvy u Krefeldu*, 23. června 1758 (mezi s. 468-469), *Plán bitvy u Sandershausenu*, 23. července 1757 (mezi s. 506-507), *Plán bitvy u Landwehrhagenu*, 10. října 1758 (mezi s. 512-513), *Přepadení hradu Rheinfels francouzskými vojsky*, 1. prosince 1758 (mezi s. 524-525)

3./I (1760 květen), 1 tištěná a 5 mědirytinových příloh

Pruský bitevní pořádek během střetnutí u Kunovic, 12. srpna 1759 (příl. větš. f. mezi s. 164-166 na lici pag. 165)

41. *Bitevní pořádek ruské armády Nikolaje Ivanoviče Saltykova*, 1759 (mezi s. 64-65), **38.** *Plán bitvy u Sulechova*, 23. července 1759 (mezi s. 78-79), [?] *Plán bitvy u Kunovic*, 12. srpna 1759 (mezi s. 108-109), **36.** *Plán pruských diverzních akcí proti rakouským skladištím na severozápadě Čech*, 14. a 20. dubna 1759 (mezi s. 213-214 [recte 212-213]), **po 42.** *Plán bitvy u Hoyerswerdy*, 25. září 1759 (mezi s. 259-260 [recte 258-259])

3./II (1761 březen), 8 mědirytinových příloh

[?] *Tažení pruské armády ve Frankách*, květen 1759 (mezi s. 294-295), **po 37.** *Plán střetnutí u Nebes a Žďáru*, 8. května 1759 (mezi s. 298-299), **po 41.** *Plán střetnutí u Trachenberge a ústup Prusů z Drážďan*, 4. září 1759 (mezi s. 386-387), **před 42.** *Plán střetnutí u Torgavy*, 8. září 1759 (mezi s. 390-391), **42.** *Plán bitvy u Míšně*, 21. září 1759 (mezi s. 400-401), **43.** *Plán bitev u Dübeny a u Pretzsche*, 24. a 29. října 1759 (mezi s. 422-423), **45.** *Mapa okolí*

Drážďan s pozicemi rakouské, říšské a pruské armády, 7.-21. listopadu 1759 (mezi s. 436-437), **44. Plán bitvy u Donína**, resp. u Maxenu, 21., resp. 20. listopadu 1759 (mezi s. 436-437)

3./III (1761 září-říjen), 5 mědirytinových příloh, ve 3. díle celkem 18 a 1 tištěná

[?] *Plán bitvy o Bergen u Frankfurtu nad Mohanem*, 13. dubna 1759 (mezi s. 592-593), **35. Plán pohybů francouzské armády po bitvě u Bergenu**, 18. a 19. dubna 1759 (mezi s. 616-617), **39. Plán bitvy u Mindenu**, 1. srpna 1759 (mezi s. 664-665), **46. Plán bitvy u Fuldy**, 30. listopadu 1759 (mezi s. 720-721), **po 43. Plán obléhání Münsteru**, listopad 1759 (mezi s. 752-753)

4./I (1761), 2 tištěné a 6 mědirytinových příloh

Pruský bitevní pořádek během operací ve Slezsku, jaro 1760 (příl. větš. f. mezi s. 72-73), *Pruský bitevní pořádek během operací ve Slezsku*, léto 1760 (příl. větš. f. mezi s. 124-125),

55. Plán bitvy u Pasewalku, 3. října 1760 (mezi s. 34-35), **před 48. Plán bitvy u Koßdorfu v Sasku**, 20. února 1760 (mezi s. 60-61), **48. Plán bitvy u Kamenné Hory ve Slezsku**, 23. [recte 22.] června 1760 (mezi s. 80-81), **po 51. Dobytí Kladska uherskými oddíly**, 26. července 1760 (mezi s. 104-105), **51. Pruské bombardování Drážďan**, 14.-22. července 1760 (mezi s. 138-139), **53. Plán bitvy u Lehnice**, 15. srpna 1760 (mezi s. 184-185)

4./II (1762), 1 tištěná a 4 mědirytinové přílohy

Pruský bitevní pořádek během střetnutí u Torgavy, 3. listopadu 1760 (příl. větš. f. mezi s. 264-265),

54. Plán bitvy u Strelje, 20. srpna 1760 (mezi s. 340-341), **56. Plán bitvy u Torgavy**, 3. listopadu 1760 (mezi s. 346-347), **po 54. Plán bitvy u Wittenberka**, 2. října 1760 (mezi s. 374-375), **po 55. Obléhání Wittenberka rakouskými vojsky**, září-říjen [29. září - 14. října, resp. 10.-14. října] 1760 (mezi s. 378-379)

4./III (1762 červen), 5 mědirytinových příloh, ve 4. díle celkem 15 a 3 tištěné

55. Dobytí Berlína ruskými vojsky, říjen [9.-12. října] 1760 (mezi s. 450-451), **49. Plán bitvy u Korbachu**, 10. července 1760 (mezi s. 526-527), **50. Plán bitvy o Erxdorf u Amöneburku v Hesensku**, 16. července 1760 (mezi s. 542-543), **52. Plán bitvy u Wartburku**, 31. července 1760 (mezi s. 554-555), **před 56. Plán bitvy u Kloster Kampen**, 16. října 1760 (mezi s. 606-607)

5./I (1763), 7 mědirytinových příloh

57. *Plán bitvy u Langensalzy*, 15. února 1761 (mezi s. 34-35), **58.** *Plán bitvy u Atzenhainu v Hesensku*, 21. března 1761 (mezi s. 70-71), **po 58.** *Obléhání Kasselu pruskou armádou*, únor a březen [1.-28. března] 1761 (mezi s. 86-87), **59.** *Plán bitvy u Vellinghausenu*, 15. a 16. července 1761 (mezi s. 150-151), **61.** *Plán bitvy u Schapdetten a Bösensell u Münsteru*, 30. srpna 1761 (mezi s. 182-183), **60.** *Plán bitvy u Einbecku a Erichsburku*, [14.] 15. srpna 1761 (mezi s. 212-213), **po 62.** *Obléhání a dobytí Wolfenbüttelu francouzskou armádou*, 8.-10. října 1761 (mezi s. 242-243)

5./II (1764), 3 mědirytinové přílohy, v 5. díle celkem 10

62. *Obléhání a dobytí Svídnice rakouským vojskem*, 30. září a 1. října 1761 (mezi s. 308-309), **před 63.** *Obléhání a dobytí Trzebiatowa v Pomořanech ruskou armádou*, 25. října 1760 (mezi s. 373 [recte 374]-375), **63.** *Obléhání Kolobřehu ruskými vojsky*, 4. září - 16. prosince 1761 (mezi s. 384-385)

6./I-III (1765), 1 mědirytinová příloha

69. *Plán bitvy u Freibergu v Sasku*, 29. října 1762 (mezi s. 74-75)

6./IV (1765), 2 mědirytinové přílohy

65. *Plán bitvy u Burkatova a Lutomi*, 21. července 1762 (mezi s. 50-51), **68.** *Obléhání a dobytí Svídnice pruskou armádou*, 7. [recte 4.] srpna - 9. října 1762 (mezi s. 86-87)

6./V (1765), 3 mědirytinové přílohy, v 6. díle celkem 6

64. *Plán bitvy u Wilhelmsthalu*, 24. června 1762 (mezi s. 220-221), **66.** *Plán bitvy u Lutterbergu*, 23. července 1762 (mezi s. 244-245), **67.** *Plán bitvy o Nauheim u Friedberka v Hesensku*, 30. srpna 1762 (mezi s. 278-279)

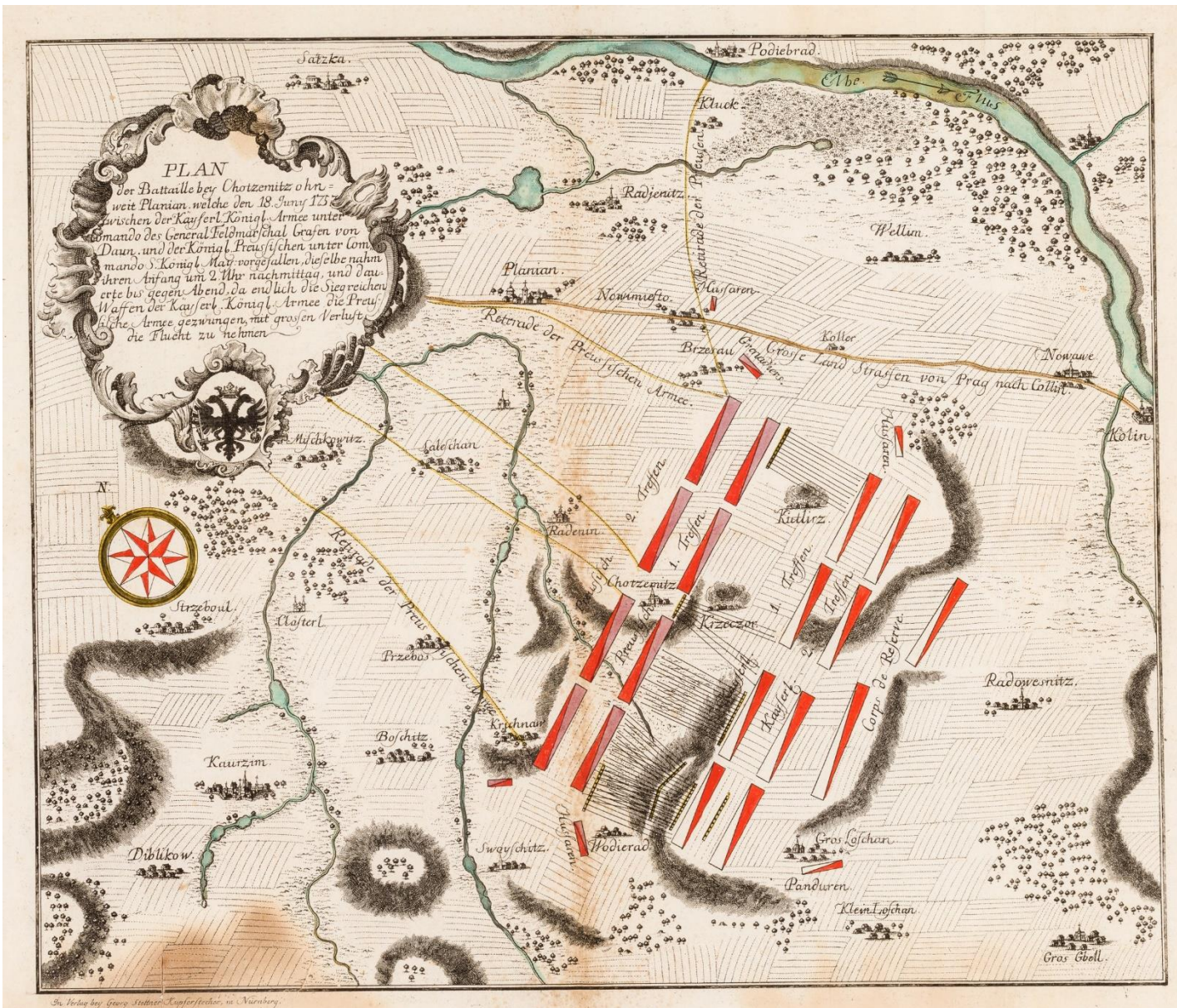
A.

Fortsetzung des Seyffartischen Geschlechts-Registers. 2

287. Carl Andreas, geb. 3 Aug. 1658. † in Venetianischen Kriegsdiensten in Morea.	301. Job. Friedrich, Kön. Preuß. Amtmann zu Wegeleben.
288. Johann Benedict, geb. 6 Oct. 1660.	302. Christian Gottfried.
289. Christian Gottfried, Kön. Preuß. Obereinnehmer u. Burgemeist. zu Derenburg, geb. 11 Mart. 1663. † 1727. Ux. Catharina Margaretha Schobigin.	303. Christiana Elisabeth, geb. 8 Mart. 1692. v. 28 Nov. 1720. Friedr. Aug. Tengel, Kön. Preuß. Steuerrath zu Halberstadt, nachher Syndic. zu Halle, † 6 Jan. 1722.
290. August Friedrich, Stadt-Secretarius zu Prentzlau, geb. 17 Apr. 1668. † 1736. zu Derenburg. Ux. Catharina, Joh. Hilpert, Kohgerbers zu Halle †. v. 1691. † 31 Mart. 1724.	304. Johann Friedrich, J. V. D. Kön. Preuß. Medicinal-Fiscal, Advoc. Ord. und Pfänner zu Halle, geb. 28 Jul. 1693.
291. Anna Elisabeth, geb. 22 Apr. 1655. v. 22 Apr. 1684. Joh. Friedr. Dewedig, Wortschalt. und Oberbormmeister, † 18 Dec. 1694.	313. Johann Friedrich, Referendarius bey der Regierung zu Magdeburg, geb. 24 Jul. 1727.
292. Anna Helena, geb. 1656. † jung.	Ux. Charlotta Sophia, Friedr. Drenstigs, Cammerers, Pfanners u. Handelsm. zu Halle †. geb. 19 Oct. 1704. † 18 Sept. 1726.
293. Anna Helena, geb. 1665. † 1675.	305. Rosina Elisabeth, geb. 24 Mart. 1695. † 25 April 1742.
294. Anna Dorothea, geb. 1665.	306. Christiana Sophia, geb. 19 Jun. 1697. † 25 Febr. 1712.
295. Anna Maria, geb. 11 Mart. 1671. v. (1) 22 Jun. 1690. Friedrich Pring, Ch. Brandenb. Hoff. u. Berggrath, (2) 6 Nov. 1699. Joh. Andr. Unker, Wortsch. † 12 Nov. 1713.	307. August Friedrich, Cammerer, Controlleur u. Pfänner zu Halle, geb. 14 Febr. 1699. † 20 Jan. 1746.
296. Rosina Elisabeth, geb. 1672. †	Ux. Johanna Dorothea, Joh. Christian Stragmiers, Seilers †. v. 10 Sept. 1737.
297. Anna Magdalena, geb. 1683. †	308. Friedrich Julius, R. Pr. Unter-Officier des Anhalt. Prinz Leopold. Regim. geb. 17 Jun. 1701. † 1745.
298. Martha Sibylla, geb. 1684. †	309. Carl Friedrich, geb. 1705. † 1706.
299. Joachim Friedrich, geb. 1686. †	317. Magdalena Charlotta, geb. 2 Jan. 1730.
300. Hans Heinrich, Pfänner, zum Hummelreich, geb. 24 Jun. 1674. † 1 Oct. 1733.	318. Johanna Elisabeth, geb. 1731. † 1732.
Ux. Johanna Magdalena, Joh. Hann Alstigs zu Leipzig †. v. 1699. † 3 Oct. 1715. at. 38.	319. Johanna Christiana, geb. 1733. †
	320. Friederica Henrietta, geb. 3 Nov. 1735.
	321. Friedr. Heinrich, geb. 1738. † 1740.
	322. Johanna Christiana, geb. 1739. † 1740.
	312. Anna Sophia, geb. und † 1703.

B.

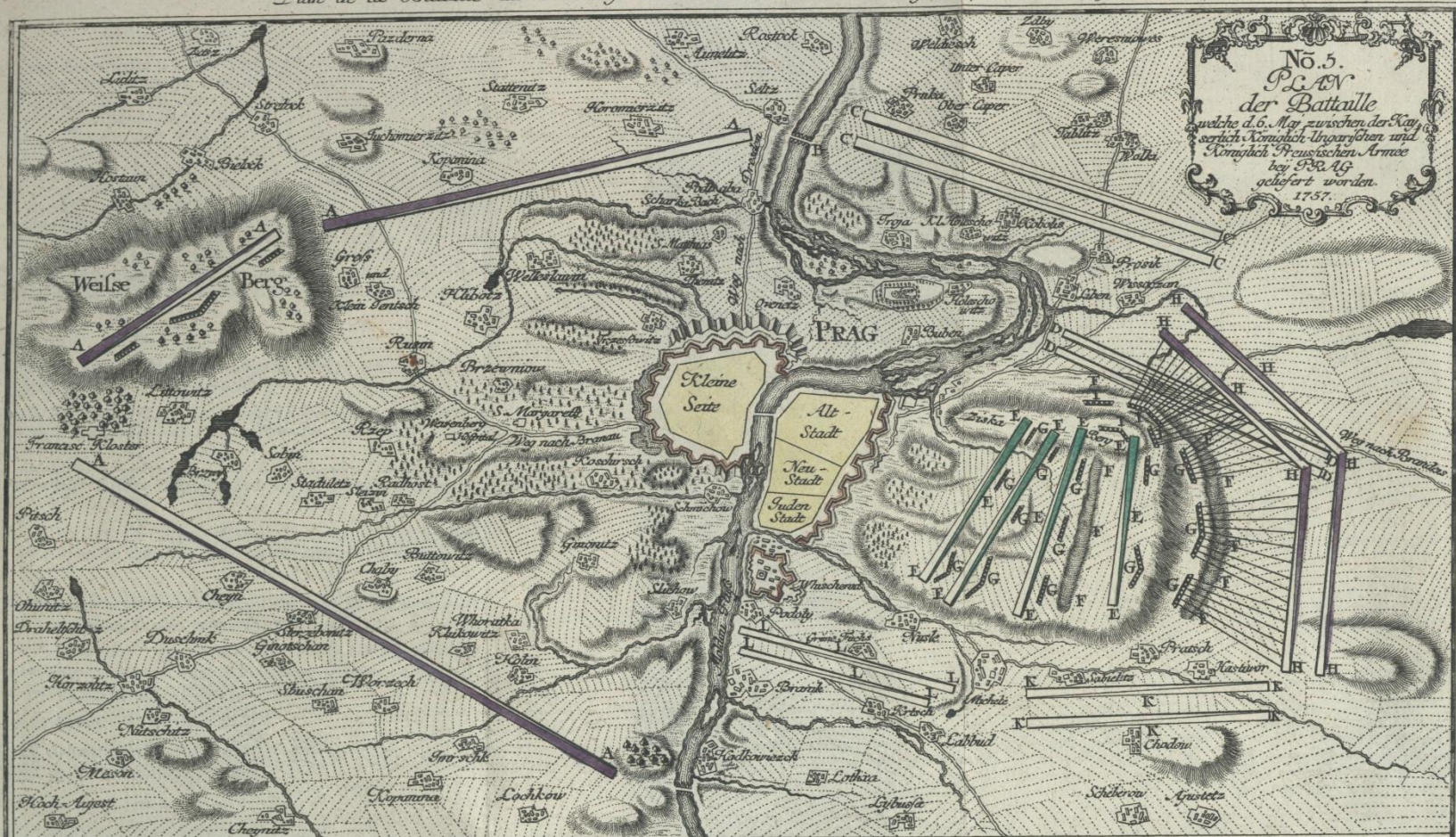

G.

Im Verlag bey Georg Stettner, Kupferstecher, in Nürnberg.

Plan de la Bataille du 6 May entre les Autrichiens et Prussiens pres de Prague 1757.

Erklärung derer Buchstaben.

A. Königl. Preuss. Armee unter Commando des Feld-Marschalls v. Keith, P. Ferdinands v. Preussen, Prinz v. Darnstadt u. Fürst. Moritz v. Dessau, welche Prag d. 5ten der Moldau eingeschlossen u. die Höhen um die Stadt besetzt. B. Schiff-Brücke über die Moldau, worüber die Königl. Armee d. 6. May des Morgens marchirte. C. Königl. Armee, welche nach der Vereinigung mit der Schwabischen gefunden. D. Königl. Ungar. Armee, welche d. 5. May gelagert gewesen. E. Königl. Ungar. Armee in 2 Treffen, wie sie d. 6. May, nachdem sie sich bey derückung derer Preussen rechter Hand gezogen, der rechte Flügel am Ziskai-Berge u. der linke nach Sterböhls gestanden. F. Laufgraben, welche vor die Armee gezogen u. mit Canonen besetzt gewesen, darüber die Preuss. Armee Sturm laufen müssen. G. Oesterreichische Batterien. H. Königl. Preuss. Armee in Ordre de Bataille. I. Doppelte Oesterreichische Batterien auf dem linken Flügel, welche auf Höhen gefunden u. davon eine nach der andern durch die Preuss. Armee forcirt werden müssen. K. Lincker Flügel der Preuss. Armee, welcher sich während der Action nach Michels gezogen. L. Eden dieser Flügel, welcher sich von da bis an die Moldau gezogen u. die Oesterreich. Armee dadurch genöthiget, sich in Prag zu werfen. M. Ort wo der Fürst. Moritz v. Dessau während der Action eine Schiff-Brücke über die Moldau schlagen sollen, wegen der hohen Ufer aber ohnmöglich gewesen.

16. Armee Prussienne sous le Commandement de Feld-Marschall Keith, P. Ferdinand de Prusse, Pr. de Darnstadt et Pr. Maurice de Dessau qui ont encerclé Prag et forcé sur les hauteurs autour de la ville. B. Pontons sur la Moldau que l'armée a passé le 6 May. C. Position de l'armée du Roy. D. Position de l'armée hongroise. E. Position de l'armée hongroise le 5 May. F. Position de l'armée autrichienne qui s'est battue le 6 May. G. Position de l'armée autrichienne qui s'est battue le 6 May. H. Position de l'armée prussienne. I. Position de l'armée autrichienne qui s'est battue le 6 May. J. Position de l'armée autrichienne qui s'est battue le 6 May. K. Position de l'armée prussienne. L. Position de l'armée prussienne. M. Position de l'armée prussienne.

Representation de la vigoureuse Attaque chez le Siege de Breslau de 10 jusqu' a 20 Dec. 1757.

N°. 18.

Deutliche Vorstellung
der kurzen, aber sehr leb-
haften Angriffe bey Be-
lagerung der Stadt
Breslau

vom 10. bis 20. Dec. 1757.

Erklärung der Zeichen.

- A. Kalchstein, Munchow, Wü-
rtemberg Preuß. Regimenter
zu Fuß.
- B. Frey Bataillon le Noble.
- C. S. Moriz Kirchhof, erste
Batterie.
- D. Barmherzige Brüder, zwey-
te Batterie von 20. Canonen
und 8. Mörsern.
- E. Laufgraben.
- F. Parallele.
- G. Quers Wälle zu Blendungen
für die Laufgraben und dar-
tuge Batterie dienend.
- H. Batterie auf dem Nickels-
Kirchhof, Posten des Prinz
Ferdinands.
- I. Pöhlische Vorstadt, Posten
des Gr. von Neavied.
- K. Laboratorium bey dem Sand-
thor welches mit 250. Mann
in die Luft gesprungen.
- L. Pflzer Thurm, der durch eine
eingeworfene Bombe in Feuer
er gerathen, wobey viele 100.
Personen umgekommen, und
dadurch die Sturmbrücke hin-
terlanglich erweitert worden.
- M. Ricochet Batterie.
- N. Halbe Redouten.

1. Nicolaus Kirche. 2. St. Barbara. 3. P. P. Franciscaner zu S. Antoni v. Padua. 4. P. P. Capuciner zu S. Hedwig. 5. P. P. Minoriten zu S. Dorothea. 6. Corporis Christi Kirche. 7. S. Salvator's Begräbnis Kirche. 8. S. Elisabeth. lutherische Haupt Kirche. 9. St. Maria Magdalena Kirche. 10. S. Christoph. 11. P. P. Jesuiten auf der Burg. 12. Aula Leopoldinae Universität. 13. Kreuz Herren zu S. Mathias. 14. S. Agnes. 15. Ursulinerinnen Nonnen. 16. Jungfernst. 17. St. Clara. 18. P. P. Dominicaner. 19. Pöhlische Kirche zu S. Joseph. 20. Jungfernst. St. Catharina. 21. S. Bernhardin. 22. Elisabethinerinnen. 23. S. Clemens, verurtheilte Kirche. 24. Zu Unserer lieben Frauen Canon. Regular. 25. Jungfernst. Kloster zu S. Jacob. 26. S. Anna Kirche. 27. S. S. Peter und Paul. 28. S. Martin. 29. Collegi Kirche zum Heiligen Kreuz. 30. Rote Dom St. Petrus Kirche. 31. S. Egidius Kirche. 32. S. Mauritius Kirche. 33. Zum barmherzigen Brüdern. 34. S. Lazarus Spital Kirche. 35. Zum 11000 Jungfrauen. 36. Ober Amtshaus. 37. Stadt Rathhaus. 38. Zeughaus auf dem Burg Feld. 39. Kraggen Spital. 40. Schlachthaus oder Rinderhof. 41. Mühlgraben. 42. Gymnasium bey S. Elisabeth. 43. Gymnasium. 44. Zuchtthaus. 45. Der Kaufleute Schloß im Zwinger. 46. Der Kreuzthor. 47. Das Schweidnitzische Thor. 48. Das Ohlitzische Thor. 49. Ziegelthor. 50. Sandthor. 51. S. Mathias Thor. 52. Oder Thor. 53. Fischer Thor. 54. bey St. Thurm. 55. S. Nicolaus Thor. 56. Zeughaus bey dem Sandthor. 57. Graf Kitzfeldts Haus. 58. Fürst Oelsnicks Haus. 59. Graf Neustadts Haus. 60. Graf Schlesinger's Haus. 61. Graf Hochberg's Haus. 62. Buchhof. 63. Almmat. 64. Churfürstl. Fundation. 65. Spital bey den 11000. Jungfrauen. 66. Der reiche Spital. 67. Die Salz Ablage. 68. Kravn auf der The-
derlage.

A. Kalchstein, Munchow, Württemberg. Regiments d'infanterie Prussische B. Frey Bataillon le Noble C. Capuciner de Saint Maurus première Batterie D. Freres de Misericorde, deuxième Batterie de 20 Canon et 8 Mörser. E. Ursulines. F. Parallele. G. Freres pour couvrir les approches et a servir a les Batteries de 20 Canon. H. Batteries de 20 Canon. I. Pöhlische Colonies le Poste du Comte de Neavied. K. Laboratoire, la la, Poste de Sable, qui sauta en l'air avec 250 hommes. L. Thors de Poudre, qui fut mis en feu par une Bombe et fut sauter en l'air plusieurs 100 hommes, et par la l'ouverture fut bien éclaircie. M. Batteries a Ricochet. N. Demi Redoutes.

Geschichte

des

im 1756 und 1757sten Jahre in Teutschland
und dessen angränzenden Ländern
geführten

Krieges

in welcher nicht allein alle merkwürdige

Kriegs Begebenheiten

mit unpartheiischer Feder beschrieben,

sondern auch von den

vornehmsten Generals

und andern

in diesem Kriege bekannt gewordenen Personen

die

Lebens

und andere

merkwürdige Umstände

angeführt werden.

Frankfurt und Leipzig 1758.

89020

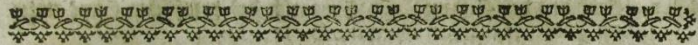

Sogleich der seit 1756. wütende Krieg in Vergleichung mit denenjenigen, von welchen wir in den Geschichtbüchern Nachricht finden, viel außerordentliches und vorzügliches hat, mithin um so eher verdiente, daß geschickte Federn sich mit Erzählungen derjenigen merkwürdigen Begebenheiten beschäftigten, welche dessen Andenken bey der Nachwelt unvergesslich machen werden: so haben sich doch bishero nur sehr wenige gefunden, welche bey dieser Gelegenheit die Stelle eines Geschichtschreibers übernommen, ich sage mit Fleiß Geschichtschreiber, denn den kleinen fliegenden Blättern, die gleich den Irresternen zwar eine Zeitlang funkeln, hernach aber auf lange Zeit, wo nicht auf immer, verschwinden, räume ich den Rahmen von Geschichterzählungen keinesweges ein. Es sind zwar in französischer Sprache einige Beschreibungen der Feldzüge *) von ungenannten Verfassern an das Licht getreten; allein es sind nur die ersten Züge eines Gemäldes, welches die Zeit vielleicht vollkommener machen wird. Wenn ich auch darüber, daß die eine Parthey

* 2

*) Ohne des Observateur hollandois und anderer fliegenden Blätter zu gedenken, sind mir folgende zu Gesichte gekommen. 1) Memoires politiques sur la guerre. 1758. 12. 2) Memoires pour servir a l'histoire de notre tems. 3) Histoire de la Campagne de 1756. 4) Histoire de la Campagne. 1757.

K. L.

Inhalt.

- §. 1. u. 2. **V**on dem Anfange der jetzigen Kriegsunruhen S. 1. 2.
§. 3. Schließung der Bündnisse zu Westminster und Versailles S. 2-11.
§. 4. Angriff der Insel Minorka. S. 11.
§. 5. Vorbereitungen zum Kriege in Deutschland. S. 12.
§. 6. Circular Rescript der Kais. Königin und preuß. Beantwortung desselben. S. 12-13.
§. 7. Von den am kais. königl. Hofe gethanen königl. preuß. Erklärungen S. 13.
§. 8. Preussische Kriegserklärung. S. 14.
§. 9. Einmarsch der königl. preuß. Völker in Sachsen. S. 14-16.
§. 10. Erklärung der Ursachen, warum solches geschehen. S. 16.
§. 11. Von den neuen preuß. Einrichtungen in Sachsen. S. 16-17.
§. 12. Von dem sächsis. Lager bey Pirna. S. 17.
§. 13. Von den in Böhmen getroffenen Anstalten. S. 17-18.
§. 14. Marsch der Preussen gegen die böhmische Gränze. S. 18-21.
§. 15. Einschließung des sächsis. Lagers bey Pirna. S. 21-23.
§. 16. Einmarsch der preuß. Völker in Böhmen. S. 23-24.
§. 17. Ausbruch der kaiserl. Armee aus dem Lager bey Budin. S. 24-26.
§. 18. Kaiserl. königl. Bericht von der Schlacht bey Lowositz. S. 26-29.
§. 19. Preuß. Bericht von der Schlacht bey Lowositz. S. 30-35.
§. 20. Unternehmung des Feldmarschals Grafen von Browne, um die eingeschlossene Armee zu befreien. S. 35-36.
§. 21. Die ganze sächsis. Armee ergibt sich S. 36-40.
§. 22. Uebrige Begebenheiten des Feldzugs von 1756. S. 40-42.
§. 23 und 24. Von den Unternehmungen der aus Schlesien in Böhmen eingerückten preuß. Armee. S. 42-46.
§. 25. Die Völker gehen in die Winterquartiere. S. 46-47.
§. 26. Von dem Scharmügel bey Ostritz. S. 47-49.
§. 27. Von dem Scharmügel bey Hirschfeld. S. 49-51.
§. 28. Von dem Scharmügel bey Friedland. S. 51-53.
§. 29. Von Auswechslung der Kriegsgefangenen und Vorbereitungen der kaiserlichen Armee zu dem Feldzuge von 1757. S. 53-56.
§. 30. Von den preuß. Anstalten zum Feldzuge von 1757. S. 56-57.

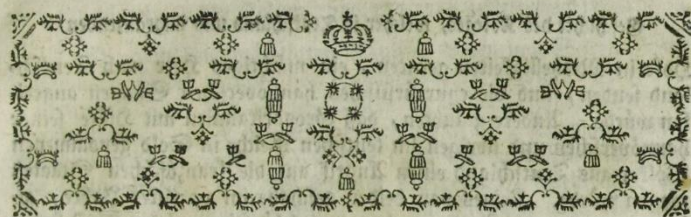
§. 31.

Inhalt.

- §. 68. Von der russischen Armee und dem am 30 Aug. erfolgten Treffen bei Grosjägerdorf. S. 259-265.
§. 69. Preussische und russische Berichte von dieser Schlacht. S. 265-275.
§. 70. Nachricht von dem Verlust, den die Preussen und Russen erlitten. S. 275-276.
§. 71. Von dem Rückzuge der Russen und Marsch der Preussen nach Pommern. S. 276-277.
§. 72. Von der schwedischen Armee in Pommern. S. 277-281.
§. 73. Beschluß dieser Geschichte. S. 281-282.

M.N.

S. I.

Schon mit Anfang des 1756ten Jahres glaubten die meisten Staatsverständigen, daß das in Amerika *) entstandene Kriegsfeuer auch die teutschen Staaten ergreifen würde, nur war man wegen der Art und Weise, wie solches geschehen könnte, noch nicht einig. Einige glaubten, daß die Krone Frankreich, welche mit dem königl. grossbritannischen Hofe

*) Von den in Amerika entstandenen Irrungen und deren Ursachen kan ich bei den engen Gränzen, welche ich mir vorgesetzt, keine Nachricht geben, ich verweise aber die Leser auf die

Betrachtungen über die alten Gränzen Acadiens. Dresden 1755. 8. französisch und deutsch.

Entwurf der Zwistigkeiten zwischen Frankreich und England. 1755. 8.

Betrachtungen über die Beschaffenheit der gegenwärtigen Angelegenheiten. Leipzig 1756. 8.

Und besonders auf die

Memoires des Commissaires de S. M. tres Chretienne et de ceux de Sa Majesté Britannique II Tomes, Amsterdam 1755. 8.

α

282 Geschichte des Krieges, welcher in Deutschland und angränzenden

Land und dessen angränzenden Ländern ereignet, bestimmt ist, die Unternehmung der englischen Flotte gegen die französischen Küsten mit Stillschweigen übergehen, allein, wenn meine Arbeit von den Lesern gebilligt wird, kan ich künftig von dieser und den andern in Asia, Africa und Amerika vorgefallenen Begebenheiten mehrere Nachricht erteilen, auch dereinst die Fortsetzung dieser Geschichte liefern.

25 OCT 181

O.P.

Anweisung wegen der Kupferstiche.

Schlacht bey Zornsdorf zum 47. S. Seite 330.

Belagerung von Colberg zum 50. S. Seite 387.

Stadt und Gegend von Bremen zum 55. S. Seite 420.

Plan von der Gegend am Rhein zum 60. S. Seite 457.

Schlacht bey Crevelt zum 62. S. Seite 468.

Schlacht bey Sangerhausen zum 68. S. Seite 507.

Schlacht bey Landwehrhagen zum 70. S. Seite 513.

Ueberrumpfung von Rheinfels zum 71. S. Seite 525.

Zweiter

Zweiter Abschnitt.

S. 40.

Der König von Preussen kommt bey der Armee in Sachsen mit einer Verstärkung an, wodurch die fernere Unternehmungen der Reichs-Armee auf eine Zeitlang gehemmet werden.

Nach der Eroberung der Festung Sonnenstein ward sogleich eine hinlängliche Besatzung unter dem Würzburgschen Obristen von Moser 571) in selbige gesetzt, und man machte alle Anstalten, um das große Vorhaben auszuführen, welches darinn bestand, daß die Reichs-Armee so wohl als die Kaiserliche unter dem General-Feldmarschall, Grafen von Daun, die Preussische Armee angreifen, solche von Dresden abschneiden, und dadurch die Eroberung dieser Residenz-Stadt erleichtern sollte.

Den 8ten September bezog die Reichs-Armee ein neues Lager, dergestalt, daß der rechte Flügel sich gegen den Sonnenstein, und der linke gegen Rrutschwitz ausbreitete, das Haupt-Quartier aber in Struppen blieb. Den 9ten hielt der General-Feldmarschall, Graf von Daun, mit dem Pfalzgrafen von Zweybrücken eine Unterredung. Der erstere schlug vor, den 10ten die Preussen anzugreifen, weil aber nach des letztern Meinung die Zeit allzukurz war, um die nöthigen Anstalten zu treffen, die detachirten Corps zurück zu rufen, und sie da, wo es nöthig war, zu brauchen: so ward der Angriff bis zum 11ten September aufgeschoben; allein die geschwinde Ankunft der Verstärkung, welche der König von Preussen herbey führte, machte dieses Vorhaben rückgängig.

Dieser

571) Der Grenier Moser von Filsack ist Obrist des in Kaiserlich-Königliche Dienste überlassenen roth-Würzburgischen Regiments, und hat sonst in Bayerischen Diensten gestanden. blau M m

Q.

R.

Erster Abschnitt,

Welcher den Feldzug der Schweden gegen die Preussen
im 1759sten Jahre beschreibt.

§. I.

Von den Unternehmungen der königlichen Preussischen Völker gegen die
königlichen schwedischen in Pommern, und der Eroberung
von Danmngarten.

Der herannahende Winter hatte die in Sachsen, am Rhein,
in Westphalen und Hessen im Felde gestandene Kriegs-
Heere, sämtlich in die zum Ausruhen so nöthige Quartiere
geführt, nur in den Unternehmungen gegen die Schweden
machte die rauhe Witterung keinen Stillstand. Se. Majest.
der König von Preussen befahlen Dero General Lieuten-
nant, Grafen von Dohna 1), mit seinem Corps d'Armee, welches im November des
1758sten Jahres gegen die Reichs Armee in Sachsen gebraucht worden, aus dem
Fürstenthum Anhalt nach Pommern zu marschiren. Dieser General langte zu Ende
des

1) Siehe die Anmerkung b) auf der 234sten Seite des ersten Theils.

Des Vierten Theils

Erster Abschnitt,

In welchem

Die in dem Feldzuge des 1760sten Jahres zwischen
den preussischen und schwedischen Völkern vorgefallenen
Begebenheiten erzehlet werden.

§. I.

Die schwedische Völker haben im Jenner verschiedene Schar-
mützel mit den preussischen.

Die schwedischen und preussischen Völker hatten im De-
cember des 1759sten Jahres jene in dem schwedischen, und diese
in dem preussischen Antheil des Herzogthums Pommern längst
der Peene die Winterquartiere bezogen, allein mitten im Winter
brachen die Letztern auf, um jene zu überfallen, und einige Quar-
tiere derselben aufzuheben. Der preussische General Lieutenant,
und General en Chef des gegen die Schweden stehenden Corps
d'Armee, Heinrich von Mannreufel, welcher zu Anclam sein Hauptquartier hat-
te, gieng den 20sten Jenner über die Peene, hob auch wirklich verschiedene Quar-
tiere der Schweden auf, mußte sich aber, nachdem er bis in die Gegend Greifsw-
alde vorgedrungen, wegen der außerordentlichen Kälte von da nach Anclam zu-
rückziehen. Nach den preussischen Berichten hat dieser Ueberfall den Schweden
etliche

Fortsetzung

des

Dritten Abschnitts,

In welchem

Die in dem Feldzuge des 1760sten Jahres zwischen
den kaiserlichen königlichen und königlichen preussischen
Völkern vorgefallene Begebenheiten
erzehlet werden.

S. 27.

Die russische und österreichische Völker thun einen Einfall in die
Churmark Brandenburg. Sowohl die kaiserliche als preussische
Armee ziehen sich aus Schlessen durch die
Lausitz nach Sachsen.

Ende Armeen befanden sich in den am 17ten September be-
zogenen Lagern in einer solchen Stellung, daß kein Theil ohne offen-
bar sich einer grossen Gefahr auszusetzen, den andern angreifen konnte.
Es geschahen zwar verschiedene Versuche, allein sie waren alle frucht-
los. Den 18ten zog der König den rechten Flügel unter dem General von Zietzen
von Bögendorf gegen Hohengiersdorf, er ließ auch ein starkes Corps gegen den
österreichischen rechten Flügel anrücken, solches aber, nachdem aus dem schweren
Geschütz eine halbe Stunde geseuert worden, in das Lager zurückkehren. Seitdem
arbeitete man in beyden Lagern an Verschanzungen. Der österreichische General
von

Mansberg commandirten. Davon der erste zu Einbeck, der zweyte zu Solz-
münden, und der dritte zu Osterode das Quartier hatte. Es fiel nach diesen
gemachten Anstalten bis zu Ende des Decembers nichts von Wichtigkeit vor, ich
kann also hier die Geschichte dieses Feldzugs beschließen.

des in der 546sten Anmerkung beschriebenen. Er stand anfänglich als Rittmeister bey
dem Regiment Vothe Reuterey, ward den 25ten August 1752 Major des Regiments
Breidenbach, 1753 den 2ten Jenner in gleicher Würde bey das hammersteinsche gesetzt,
1756 den 7ten Dec. zum Obristleutnant des Regiments Dachenhausen, 1757 den 22. April
in gleicher Würde bey Hammerstein gesetzt, 1759 den 29ten April zum Obristen und
Chef des breidenbachschen Reuterey-Regiments, das er den 17ten März 1761 mit dem
breidenbachschen Dragoner-Regiment vertauschte, und den 1sten August 1761 mit dem
Rang vom 14ten August 1761 zum Generalmajor erklärt.

Inhalt

der zweyten und letzten Abtheilung des fünften Theils.

- §. 35. Von den Vorfällen in Sachsen während des Winters. S. 261^a
264.
- §. 36. Die Preussische Völker greiffen ein Corps der Reichsarmee bey Saalfeld an. S. 264 = 270.
- §. 37. Von der Eröffnung des Feldzugs in Sachsen. S. 270 = 273.
- §. 38. Die Reichsarmee kömmt in Sachsen an. Schluß des Feldzugs von Seiten der kaiserlichen Armee S. 273 = 278.
- §. 39. Von den ersten Unternehmungen der Reichsarmee. S. 278 = 280.

X 2

§. 40.

Inhalt der zweyten und letzten Abtheilung des fünften Theils.

- §. 66. Zwey preussische Detachements unter dem Generalmajor von Knobloch, und Obristleutenant von Courbiere werden von den Russen zu Gefangenen gemacht. S. 375 = 379.
- §. 67. Es langt eine preussische Verstärkung in Pommern an, die russische Hauptarmee verläßt Pommern, und das preussische Corps das Lager bey Colberg. S. 380 = 383.
- §. 68. Die Belagerung von Colberg wird fortgesetzt, und der preussischer Seits gewagte Entsatz mißlingt. S. 383 = 384.
- §. 69. Die Festung Colberg wird von den Russen erobert. S. 384 = 396.
- §. 70. Die preussische und russische Völker gehen in die Winterquartiere. S. 396 = 397.
- §. 71. Von den Begebenheiten in Pommern während des Winters 1761. S. 397 = 398.
- §. 72. Der meiste Theil der preussischen Völker ziehet sich den Russen in Hinterpommern entgegen. S. 398 = 399.
- §. 73. Die schwedische Armee geht über die Peene, und eröffnet den Feldzug. S. 399 = 402.
- §. 74. Der Obrist von Belling hat mit den schwedischen Völkern verschiedene glückliche Scharmügel. S. 402 = 409.
- §. 75. Die schwedische Armee rückt in die Uckermark. S. 409 = 413.
- §. 76. Das preussische Corps hat verschiedene Scharmügel mit den schwedischen Völkern. S. 413 = 416.
- §. 77. Von der Action bey Neuensund. S. 417 = 420.
- §. 78. Die schwedische Armee geht über die Peene zurück. S. 420 = 425.
- §. 79. Von den Unternehmungen der schwedischen Flotte. S. 425 = 426.

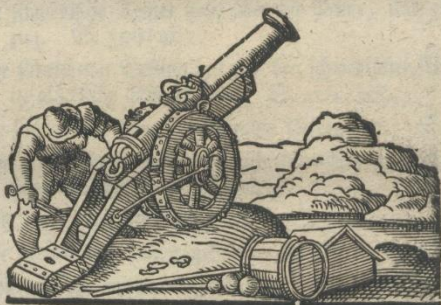
Anweisung

Anweisung
wegen
der Kupferstiche.

Übersteigung und Einnahme der Festung Schweidnitz den 18 November 1761.
zur 308 Seite.

Action bey Treptow den 28 November 1761. zur 375 Seite.

Eroberung der Festung Colberg den 16 December 1761 zur 384 Seite.

Des fünften Theils
Zweyte Abtheilung,

in welcher

von dem Feldzug der preuß. und kaiserl. auch Reichsarmee in
Sachsen gehandelt wird.

S. 35.

Von den Vorfällen in Sachsen während des Winters.

Des Königs von Preußen Majestät hatten, wie ich Seite 303 des vierten Theils dieser Kriegsgeschichte angeführet, schon im December 1760 Des-
ro Hauptquartier nach Leipzig verlegt, und ihre in Sachsen liegen-
de Völker genossen in den Winterquartieren, einige kleine Scharmügel
ausgenommen, die nach den Beschwerlichkeiten eines ermüdenden Feld-
zugs nöthige Ruhe. Man bediente sich derselben, um ansehnliche Vermehrungen
der Völker vorzunehmen, die Reugeworbenen in den Waffen zu üben, und alle An-
stalten zu baldiger Eröffnung des Feldzugs vorzunehmen. Besonders wurden verschie-
dene

A. Portrét Johanna Friedricha Seyfarta st. („J. A. Reinwalt pinx:“ - „Sysang Sc: Ac: Fr: Calco:“), mědirytina Johanna Christopha Sysanga (1703-1757, srov. Dlabáč, *Künstler-Lexikon* 3., sl. 247-248; Nagler, *Künstler-Lexikon* 18., s. 73-74; Thieme - Becker 32., s. 367-368; Toman 2., s. 516; Voit, *Encyklopedie*, s. 854) podle předlohy blíže neznámého malíře J. A. Reinwalda (Nagler, *Künstler-Lexikon* 12., s. 408; Thieme - Becker 28., s. 138 a 32., s. 237 jen zmiňuje jméno) z doby okolo roku 1738 (datováno dle vydání knihy, srov. níže, v literatuře bez datace, viz Nagler, *Künstler-Lexikon* 12., s. 408; Drugulin, *Deutscher Portrait-Katalog*, s. 147, č. 3.261; Drugulin, *Allgemeiner Portrait-Katalog* 2., s. 307, č. 19.434; *Digitaler Portraitindex* <https://www.portraitindex.de/documents/obj/36015263>) uveřejněná jako frontispis k prvnímu vydání Seyfartova právnického díla *Teutscher Reichs-Proceß* (Meusel 13., s. 135; VD18 11602449) vydaného roku 1738 v Halle nad Sálou u dědiců Johanna Ernsta Fritsche (firma činná v letech ca 1737-1747, srov. Paisey, s. 68). Řada záznamů v současné databázi *Digitaler Portraitindex* však tento portrét spojuje s Johannem Friedrichem Seyfartem ml., když o něm zde v popisu zobrazované osoby hovoří jako o plukovním auditoru (viz kupříkladu záznam <https://www.portraitindex.de/documents/obj/oai:baa.onb.at:9100487>, dále pak ve stejném duchu <https://www.portraitindex.de/documents/obj/33000700> a všechny další příslušné vyjma onen jediný výše citovaný)

B. Část rozrodu Seyfartů zachycující Johanna Friedricha Seyfarta st., jeho přímé předky a potomka převzatá z genealogických tabulek přidaných k druhému dílu prvního vydání (1749-1750) knihy německého právníka a historika Johanna Christopha von Dreyhaupt (1699-1768) *Beschreibung des Salzwercks zu Halle* 2. (1570), *Tabellen*, s. 161, č. 151 (Adelung 2., sl. 763; Meusel 2., s. 427; VD18 90003098 (souborný záznam), tento druhý díl VD18 80294685, tabulky VD18 10319476), na niž se odvolával i Johann Friedrich Seyfart ml. v předmluvě k dílu Seyfarta st. *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften* z roku 1770 (Meusel 13., s. 135 a 139; VD18 11823887), v níž sepsal otcův životopis

C. Erb Gottfrieda Seyfarta von Sternendahl zobrazený v nesignované mědirytinové příloze za genealogickými tabulkami přidanými k druhému dílu prvního vydání (1749-1750) knihy německého právníka a historika Johanna Christopha von Dreyhaupt (1699-1768) *Beschreibung des Salzwercks zu Halle* 2. (1570), *Tabellen*, příloha č. 29 (Adelung 2., sl. 763; Meusel 2., s. 427; VD18 90003098 (souborný záznam), tento druhý díl VD18 80294685, tabulky

VD18 10319476), na niž se odvolával i Johann Friedrich Seyfart ml. v předmluvě k dílu Seyfarta st. *Sammlung einiger Vertheidigungsschriften* z roku 1770 (Meusel 13., s. 135 a 139; VD18 11823887), v níž sepsal otcův životopis

D. Titulní list šestého a posledního dílu Seyfartovy série věnované dějinám sedmileté války *Geschichte des seit 1756 in Deutschland und dessen angränzenden Ländern geführten Krieges* (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 90360729) vydaný v roce 1765 v Augšburku u Jakoba Andrease Friedricha ml. (1714-1779, činný 1740-1775, o něm Nagler, *Künstler-Lexicon* 4., s. 497-498; Thieme - Becker 12., s. 470-471; Paisey, s. 67) a distribuovaný na knižních veletrzích ve Frankfurtu nad Mohanem v Lipsku, na kterém je, na rozdíl od všech dělů předchozích, autor uveden plným jménem. Kromě 1. vydání prvního dílu z roku 1758, které uskutečnila firma Adam Jonathan Felsecker - dědicové (činná v letech 1729 - ca 1763, srov. Paisey, s. 59) v Norimberku, vydal všechny díly Friedrich v Augšburku.

E. Mapa Čech, Slezska a Saska („Berndt fecit“) od norimberského mědirytce Johanna Christoph Berndta (1707-1798, o něm viz Nagler, *Künstler-Lexicon* 1., s. 450-451; Thieme - Becker 3., s. 451. – Voit, *Encyklopedie knihy*, s. 103), viz *Deutsche Fotothek* https://www.deutschefotothek.de/documents/obj/90031699/df_dk_0006419

F. Plán bitvy u Prahy dne 6. května 1757, nesignovaná kolorovaná mědirytina, viz *Det Kongelige Bibliotek* <http://kb-images.kb.dk/DAMJP2/DAM/Maps/0000/077/303/fr533018/full/full/0/native.jpg>

G. Plán bitvy u Kolína dne 18. června 1757, kolorovaná mědirytina od blíže neznámého Georga Stettnera, mědirytce v Norimberku, viz *Wien Museum Online Sammlung* <https://sammlung.wienmuseum.at/objekt/334769-plan-der-schlacht-bei-kolin-am-18-juni-1757/>

H. MAPA PRAHA NASE CHYBI

I. MAPA VRATISLAV NASE CHYBI

K. Titulní list 1. vydání prvního dílu Seyfartovy série věnované dějinám sedmileté války *Geschichte des seit 1756 in Deutschland und dessen angränzenden Ländern geführten Krieges* (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 9036161X) vydaného roku 1758 u firmy Adam Jonathan Felsecker - dědicové (činná v letech 1729 - ca 1763, srov. Paisey, s. 59) v Norimberku. Všechny následující díly včetně 2. vydání tohoto prvního dílu pak uskutečnil Jakob Andreas Friedrich ml. (1714-1779, činný 1740-1775, o něm Nagler, *Künstler-Lexicon* 4., s. 497-498; Thieme - Becker 12., s. 470-471; Paisey, s. 67) v Augšburku. Název u tohoto 1. vydání je zcela anonymizován, autor zde není uveden ani pod zkratkou „J. F. S.“, a stejně tak není podepsaná ani předmluva (viz v knize I. [3]b = *3b)

L. Ukázka dekoru z 1. vydání prvního dílu Seyfartovy knihy (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 9036161X). Typografická verzála v rámci z tiskařských ozdůbek zalomená do 4 řádků, nahoře vlys z tiskařských ozdůbek (I. [2]a = *2a)

M. Ukázka dekoru z 1. vydání prvního dílu Seyfartovy knihy (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 9036161X). Typografická verzála v rámci z tiskařských ozdůbek zalomená do 4 řádků, nahoře ozdobná linka a nad ní tiskařské ozdůbky v záhlaví (I. [5]a = **1a)

N. Ukázka dekoru z 1. vydání prvního dílu Seyfartovy knihy (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 9036161X). Dřevořezová koncová viněta s ornamentální, florální a zoomorfní výzdobou v podobě krácejícího psa (I. [6]b = **2b)

O. Ukázka dekoru z 1. vydání prvního dílu Seyfartovy knihy (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 9036161X). Typografická verzála v rokokové dřevořezové rokaji s figurální výzdobou v podobě Pallady Atheny zalomená do 4 řádků, nahoře vlys z tiskařských ozdůbek (s. 1)

P. Ukázka dekoru z 1. vydání prvního dílu Seyfartovy knihy (Meusel 12., s. 137; VD18 11370939 (souborný záznam), VD18 9036161X). Typografická verzála v rámci z tiskařských ozdůbek zalomená do 4 řádků, nahoře ozdobná linka a nad ní tiskařské ozdůbky v záhlaví (I. [5]a = **1a)

Q. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část druhého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360710), dřevořezová ilustrace s vyobrazením kanonýra u děla na místě koncové viněty stejná jako na začátku druhé části pátého dílu (l. [4]b =)(4b), srov. obr. Y níže, l. [3]b =)(3b na začátku knihy

R. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část druhého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360710), dřevořezový vlys s figurální výzdobou zobrazující uprostřed personifikovanou Hojnost, Abundantia (s palmovou ratolestí, vavřínovým věncem a rohem hojnosti) jako symbol spravedlivé vlády a po stranách dvě ze čtyř kardinálních Ctností, Moudrost, Prudentia a Spravedlnost, Justitia s příslušnými atributy

S. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Třetí díl (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360877), typografická verzála v dřevořezovém rámci s figurální výzdobou v podobě dvou putti, jednoho coby tambora a druhého jako pištce, nahoře vlys z tiskařských ozdůbek, s. (1)

T. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. První část čtvrtého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360915), dřevořezová gotiková iniciála ve volném prostoru zalomená do 7 řádků, nahoře vlys z tiskařských ozdůbek a nad ním tiskařské ozdůbky v záhlaví, s. 1

U. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část čtvrtého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360567), dřevořezová gotiková iniciála ve volném prostoru zalomená do 4 řádků, nahoře vlys z tiskařských ozdůbek a nad ním tiskařské ozdůbky v záhlaví, s. 237

V. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. První část pátého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360648), dřevořezová koncová viněta s ornamentální a florální akantovou výzdobou a s vyobrazením písařských a měřičských pomůcek, knihy, kalamáře s pery, dalekohledu a úhelníku, s. 261

W. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část pátého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360680), dřevořezová ilustrace v rokokovém rokajovém spodním rámci na místě vlysu, l. [2]a =)(2a na začátku knihy

X. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část pátého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360680), drobná dřevořezová ilustrace zobrazující kanonýra pálicího z děla na místě koncové viněty, l. [3]b =)(3b na začátku knihy

Y. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část pátého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360680), dřevořezová ilustrace s vyobrazením kanonýra u děla na místě koncové viněty stejná jako na začátku druhé části druhého dílu (l. [3]b =)(3b), srov. obr. Q výše, l. [4]b =)(4b na začátku knihy

Z. Ukázka dekoru z dalších svazků Seyfartovy knihy. Druhá část pátého dílu (Meusel 12., s. 137; *VD18* 11370939 (souborný záznam), *VD18* 90360680), dřevořezová ilustrace s rokokovým rokajovým ornamentem a s pohledem do krajiny s vesnicí a na kopci s hradem, s. 1